

สถาบันพระปกเกล้า

BIG 1
Rock

- ความรู้เบื้องต้น -

การปกครอง
ในระบอบประชาธิปไตย
อันมีพระมหากษัตริย์
ทรงเป็นประมุข

ความรู้เบื้องต้นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

โดย สถาบันพระปกเกล้า

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

สถาบันพระปกเกล้า.

ความรู้เบื้องต้นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์
ทรงเป็นประมุข.-- พิมพ์ครั้งที่ 2.-- กรุงเทพฯ : สถาบัน, 2565.

146 หน้า.

1. ไทย -- การเมืองและการปกครอง. I. ชื่อเรื่อง.

320.9593

ISBN 978-616-476-239-8

รหัสสิ่งพิมพ์สถาบัน ขลธ.65-08-5000.0

พิมพ์ครั้งที่ 2 มีนาคม 2565

ราคา 95 บาท

สงวนลิขสิทธิ์ © 2565

ลิขสิทธิ์ของสถาบันพระปกเกล้า

จัดพิมพ์โดย สถาบันพระปกเกล้า

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา

อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น 5 (โซนทิศใต้)

เลขที่ 120 หมู่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง

เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210 <http://www.kpi.ac.th>

โทรศัพท์ 0-2141-9718 โทรสาร 0-2143-8202

พิมพ์ที่ บริษัท เอ.พี. กราฟิก ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด

1/8 หมู่ 4 ตำบลบางขุน อำเภอบางกรวย

จังหวัดนนทบุรี 11130

โทรศัพท์ 0-2497-6840-3 โทรสาร 0-2497-6844

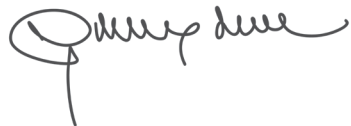
คำนำ

ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มาตั้งแต่ พ.ศ. 2475 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน และได้ผ่านการเปลี่ยนแปลง เพื่อปรับตัวให้สอดคล้องกับโครงสร้างทางการเมือง วัฒนธรรม จารีต ประเพณีของสังคมไทยอยู่ตลอดเวลา จุดเปลี่ยนประการหนึ่งที่สำคัญ ก็คือ ได้ปรากฏคำว่า “ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข” เป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492 มาตรา 2 ระบุว่า ประเทศไทยมีการปกครองระบอบ ประชาธิปไตย มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งแสดงให้เห็นถึง การหล่อหลอมรวมตัวกันของ “สถาบันพระมหากษัตริย์” อันเป็นสถาบัน ที่มีความหมายอันยิ่งใหญ่ และมีประวัติศาสตร์อันยืนยาวและเคียงคู่ไป กับประชาชนชาวไทยมาตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน มีความผูกพันใกล้ชิดและ สอดคล้องกลมกลืนกับวิถีไทย ไม่ว่าจะเป็นด้านศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี สถานะ เกียรติยศ กฎหมาย การเมือง เศรษฐกิจประวัติศาสตร์ กับ “ประชาธิปไตย” ซึ่งเป็นทั้งระบอบการเมืองการปกครอง โครงสร้าง

ของอำนาจและวัฒนธรรมที่คนทุกคนในประเทศมีสิทธิ เสรีภาพ เกียรติ และศักดิ์ศรี อย่างเท่าเทียมกัน

เนื้อหาหลักสูตรเรื่อง ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเล่มนี้ จะถูกนำไปทำเป็นหลักสูตรการฝึกอบรม และเป็นเอกสารเบื้องต้นในการจัดเรียนการสอนในหัวข้อ “ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” ทั้งในระบบออนไลน์และระบบฝึกอบรมปกติ

สถาบันพระปกเกล้า ขอขอบคุณผู้เขียนทุกๆ คนในโครงการนี้ ที่ได้มีส่วนสร้างสรรค์ผลงานชิ้นนี้ออกมา และหวังว่าผู้ที่สนใจจะได้รับความรู้ และประโยชน์จากงานชิ้นนี้

ศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย
เลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	3
สารบัญ	5
จุดตั้งต้น	7
1 อำนาจการปกครองของประชาชน	11
2 การใช้อำนาจของประชาชน	23
3 บทบาทและสถานะของพระมหากษัตริย์ในฐานะที่ทรงเป็นประมุขของรัฐภายใต้รัฐธรรมนูญ	45
4 ความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับประชาชนในบริบทไทย	65
5 บทส่งท้าย	83
บรรณานุกรม	88
แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม	94
แหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม	98

จุดตั้งต้น

“การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” หมายถึง ระบอบการปกครองที่ “ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดในการปกครอง และสามารถใช้อำนาจนั้นได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของรัฐภายใต้รัฐธรรมนูญ” จากความหมายนี้ ระบอบการปกครองดังกล่าวมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ “อำนาจการปกครองของประชาชน” “การใช้อำนาจของประชาชน” และ “บทบาทและสถานะของพระมหากษัตริย์ในฐานะที่ทรงเป็นประมุขของรัฐภายใต้รัฐธรรมนูญ”

ประการแรก อำนาจการปกครองของประชาชน

หลักการสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยถือว่า อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ หรือที่เรียกว่า “อำนาจอธิปไตย” นั้นเป็นของประชาชนทุกคนร่วมกัน และในการใช้อำนาจอธิปไตยนั้น สามารถแบ่งเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายนิติบัญญัติ คือ รัฐสภาที่มีอำนาจหน้าที่

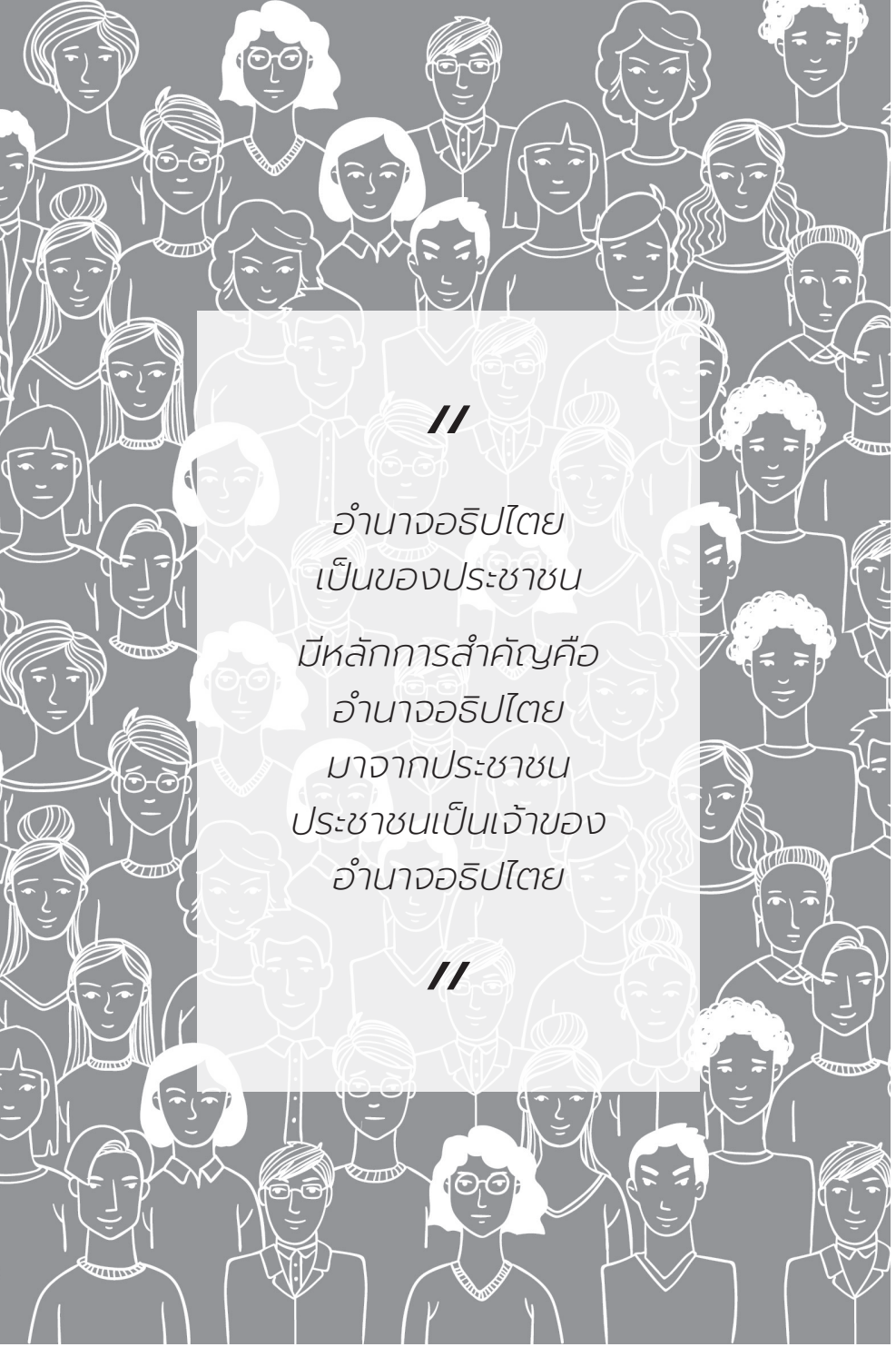
ในการออกกฎหมาย พิจารณางบประมาณ และตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล ฝ่ายบริหาร คือ รัฐบาล มีหน้าที่ในการนำกฎหมายมาบังคับใช้ และออกกฎหมายบางส่วน ตลอดจนป้องกันประเทศ ดูแลกิจการระหว่างประเทศ ระบบเศรษฐกิจ และการจัดบริการสาธารณะ และฝ่ายตุลาการ คือ ศาล มีหน้าที่ตีความตามตัวบทกฎหมาย และรัฐธรรมนูญ รวมทั้งตัดสินพิพากษาคดีความต่างๆ

ประการที่สอง การใช้อำนาจของประชาชน

ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจการปกครองสามารถใช้อำนาจนั้นได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในทางตรง ประชาชนสามารถใช้สิทธิในการได้รับบริการและการปกป้องคุ้มครองจากรัฐ มีเสรีภาพในการแสดงออกและเรียกร้องสิทธิที่ตนและชุมชนพึงมีพึงได้ในเรื่องต่างๆ ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการนิติบัญญัติและกระบวนการตัดสินใจนโยบายได้ด้วยตนเอง ผ่านช่องทางต่างๆ เช่น การเข้าชื่อเสนอกฎหมาย การมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะ และการจัดทำงบประมาณ การออกเสียงประชามติ เป็นต้น ส่วนทางอ้อม คือการใช้อำนาจผ่านการเลือกตั้งผู้แทนเพื่อทำหน้าที่ในฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหารทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

ประการที่สาม บทบาทและสถานะของพระมหากษัตริย์ในฐานะที่ทรงเป็นประมุขของรัฐภายใต้รัฐธรรมนูญ

ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมาตั้งแต่ พ.ศ. 2475 รัฐธรรมนูญฉบับถาวรของไทยทุกฉบับได้มีการระบุถึงพระราชอำนาจตามรัฐธรรมนูญของพระมหากษัตริย์ไว้ ได้แก่ ทรงเป็นประมุขของรัฐเป็นที่เคารพสักการะผู้ใดจะละเมิดมิได้ ทรงเป็นพุทธมามกะและอัครศาสนูปถัมภก ทรงเป็นจอมทัพไทย และพระราชอำนาจเฉพาะ ได้แก่ การสถาปนาฐานันดรศักดิ์และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ การแต่งตั้งและถอดถอนข้าราชการในพระองค์ การแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ การสืบราชสันตติวงศ์ การแต่งตั้งองคมนตรี และการพระราชทานอภัยโทษ และทรงมีพระราชอำนาจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ นอกจากนี้ ยังทรงเป็นต้นแบบทางวัฒนธรรม ศิลปะ และประเพณีของประเทศไทย ทรงเป็นแบบอย่างที่เป็นรูปธรรมที่สุดของความเป็นไทย ทรงเป็นต้นคิดและเป็นแบบอย่างของการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และยังทรงดำรงพระราชสถานะเหนือการเมือง อันทำให้พระองค์ทรงดำเนินพระราชสถานะเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชาติ

//

อำนาจอธิปไตย
เป็นของประชาชน

มีหลักการสำคัญคือ
อำนาจอธิปไตย
มาจากประชาชน
ประชาชนเป็นเจ้าของ
อำนาจอธิปไตย

//

1

อำนาจการปกครองของ ประชาชน

หลักการสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยถือว่า อำนาจอสูงสุดในการปกครองประเทศ หรือที่เรียกว่า “อำนาจอธิปไตย” นั้น เป็นของประชาชนทุกคนร่วมกัน ดังนั้น การทำความเข้าใจเกี่ยวกับ “อำนาจอของประชาชน” นั้น จำเป็นต้องเข้าใจถึงความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” ในเบื้องต้นก่อนว่าหมายถึงอะไร จากนั้นจึงค่อยพิจารณาต่อไปว่าอำนาจการปกครองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยนั้นมีลักษณะสำคัญอย่างไร และเนื่องจากว่า “การปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” มีลักษณะโครงสร้างและกระบวนการใช้อำนาจที่สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตยระบบรัฐสภา การทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายทั่วไปและลักษณะสำคัญของประชาธิปไตยระบบรัฐสภาจะช่วยให้เห็นภาพของรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของประเทศไทยได้ชัดเจนขึ้น

1.1 ความหมายของระบอบประชาธิปไตย

ระบอบประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองแบบหนึ่ง ซึ่งคำว่า “ประชาธิปไตย” ประกอบด้วย 2 คำ คือ “ประชา” (demos) หมายถึง หมู่คน หรือปวงชน และคำว่า “อธิปไตย” (kratos) ซึ่งหมายถึง “อำนาจ” ดังนั้นคำว่า “ประชาธิปไตย” จึงหมายถึง “อำนาจเป็นของประชาชน” ดังนั้น “ประชาธิปไตย” ที่คนเข้าใจกันทั่วไปในบริบทสากล ก็คือ “ระบอบการปกครองที่มีประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ซึ่งอำนาจอธิปไตย หมายถึง อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยนี้ เรา (ประชาชน) เป็นเจ้าของร่วมกัน ตลอดจนมีสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน”

ด้วยหลักการสำคัญของการที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยร่วมกันนี้เอง การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองที่มากกว่า 160 ประเทศทั่วโลกเลือกใช้ และสามารถแบ่งรูปแบบตามลักษณะของการใช้อำนาจโดยประชาชนได้เป็น 3 รูปแบบสำคัญ ดังนี้

1) ประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) คือรูปแบบการปกครองที่ประชาชนสามารถใช้อำนาจการปกครองที่เป็นเจ้าของร่วมกันในการตัดสินใจในทางการเมืองด้วยตนเอง โดยไม่ต้องอาศัยคนกลางหรือนักการเมืองให้ไปทำหน้าที่แทน ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจในเรื่องการออกกฎหมาย รวมถึงการกำหนดนโยบายต่างๆ ต้นแบบของประชาธิปไตยทางตรงคือ รูปแบบประชาธิปไตยที่ใช้ในสมัยกรีกโบราณเมื่อประมาณ 500 ปีก่อนคริสตกาลของนครรัฐเอเธนส์ ในยุคปัจจุบัน

รูปแบบการปกครองที่อาศัยหลักการประชาธิปไตยทางตรงปรากฏใน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกปรากฏในฐานะรูปแบบการปกครองระดับท้องถิ่นของบางประเทศ (เช่น สวิตเซอร์แลนด์) ในพื้นที่ที่ยังคงรักษาแบบแผนของการปกครองแบบประชาธิปไตยทางตรงซึ่งมีรูปแบบใกล้เคียงกับประชาธิปไตยของนครรัฐเอเธนส์เอาไว้ และลักษณะที่สองคือการอาศัยกระบวนการริเริ่มกฎหมายและการตัดสินใจสาธารณะที่ยึดตามหลักการประชาธิปไตยทางตรง เช่น การให้ประชาชนเข้าชื่อกันเพื่อเสนอกฎหมาย การให้ประชาชนเข้าชื่อกันเพื่อถอดถอนตัวแทนที่มาจากการเลือกตั้ง และการออกเสียงประชามติเพื่อตัดสินใจในเรื่องสำคัญๆ เป็นต้น

2) ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน (Representative Democracy)

หรือประชาธิปไตยทางอ้อม (Indirect Democracy) คือ การปกครองที่ประชาชนเลือกผู้แทนไปทำหน้าที่ตัดสินใจทางการเมืองแทนตนในรัฐสภา ซึ่งผู้แทนอาจมาจากการเลือกตั้ง หรือมาจากการสรรหาตามรัฐธรรมนูญ หรือมาจากการกำหนดโดยพรรคการเมืองหรืออาจใช้รูปแบบผสมผสานกัน เป็นรูปแบบที่ใช้กันอย่างแพร่หลายที่สุดในปัจจุบันโดยมีการแบ่งตัวแบบในเชิงโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจออกเป็น 3 ระบบใหญ่ๆ คือ ได้แก่

2.1) ระบบรัฐสภา (Parliamentary Democracy) คือ

รูปแบบการปกครองที่รัฐบาลได้รับการเลือกเข้ามาจากความเห็นชอบของรัฐสภา โดยประมุขแห่งรัฐอาจเป็นพระมหากษัตริย์หรือประธานาธิบดีก็ได้ หัวหน้าฝ่ายบริหารคือ นายกรัฐมนตรี ประเทศที่ใช้ระบบนี้ เช่น สหราชอาณาจักร ไทย และญี่ปุ่น

2.2) ระบบประธานาธิบดี (Presidential System) คือ รูปแบบการปกครองที่อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารแยกออกจากกัน โดยมีประธานาธิบดีเป็นประมุขแห่งรัฐและเป็นหัวหน้าคณะรัฐบาลซึ่งได้รับการเลือกตั้งเข้ามาโดยตรงหรือโดยอ้อมจากประชาชนเช่นเดียวกันกับสมาชิกรัฐสภา ประเทศที่ใช้ระบบนี้ เช่น สหรัฐอเมริกา

2.3) ระบบกึ่งประธานาธิบดี (Semi-Presidential System) คือ รูปแบบการปกครองที่ผสมผสานระหว่างระบบรัฐสภาและระบบประธานาธิบดี โดยมีประธานาธิบดีเป็นประมุขแห่งรัฐซึ่งได้รับการเลือกตั้งเข้ามาโดยตรงจากประชาชน และประธานาธิบดีจะแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีเพื่อเป็นหัวหน้าคณะรัฐบาลและใช้อำนาจบริหาร ประเทศที่ใช้ระบบนี้ เช่น ประเทศฝรั่งเศส

3) ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)

คือ รูปแบบการปกครองที่พยายามผสมผสานรูปแบบประชาธิปไตยทางตรงกับประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนเข้าด้วยกัน โดยพยายามให้อำนาจในการตัดสินใจในทางการเมืองไม่ได้เป็นของตัวแทนที่มาจากการเลือกตั้งแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ในขณะเดียวกันก็ต้องให้ประชาชนตัดสินใจในกิจการสาธารณะทั้งหมด ประชาธิปไตยในรูปแบบนี้จึงเป็นการใช้อำนาจร่วมกันระหว่าง “ประชาชน” และ “ตัวแทนของประชาชน” ในลักษณะที่มีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ประชาชนสามารถ

เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร กระบวนการพิจารณาออกกฎหมายและกำหนดนโยบาย รวมถึงกระบวนการยุติธรรมได้

1.2 อำนาจอการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

อำนาจอการปกครอง หรือ “อำนาจอธิปไตย” หมายถึง อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ระบอบประชาธิปไตย คือ ระบอบการปกครองที่ “อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน” มีหลักการสำคัญ คือ อำนาจอธิปไตยมาจากประชาชน ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ประชาชนสามารถใช้อำนาจด้วยตนเองหรือมีสิทธิเลือกตั้งตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตนเองก็ได้ ดังตัวอย่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่ได้บัญญัติในมาตรา 3 ว่า “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ”

อำนาจอการปกครองภายใต้ “ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของประเทศไทย จึงหมายถึงระบอบประชาธิปไตยที่มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ ประชาชน พระมหากษัตริย์ และองค์กรทางการเมือง โดยมีความยึดโยงด้วยกันว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ใช้อำนาจนั้นในฐานะประมุขแห่งรัฐผ่านองค์กรทางการเมือง โดยการใช้อำนาจอธิปไตยผ่านทางรัฐสภา อำนาจบริหารผ่านทางคณะรัฐมนตรี และอำนาจตุลาการผ่านทางศาล

ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ พระมหากษัตริย์ไม่ได้ทรงเป็นผู้ใช้อำนาจดังกล่าวโดยตรง แต่เป็นการใช้ในนามประชาชน ในฐานะองค์พระประมุขและใช้ผ่านองค์กรต่างๆ ในรูปแบบของการลงพระปรมาภิไธย โดยมีผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ซึ่งจะสอดคล้องกับความในมาตรา 182 ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่บัญญัติว่า บทกฎหมาย พระราชหัตถเลขา และพระบรมราชโองการอันเกี่ยวกับราชการแผ่นดินต้องมีรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญ” หรืออาจมีการใช้พระราชอำนาจอย่างอื่นตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด เช่น พระราชอำนาจยับยั้งร่างกฎหมาย เป็นต้น

เมื่อกล่าวถึงตรงนี้ อาจสรุปได้ว่า การจัดวางความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน พระมหากษัตริย์ และองค์กรทางการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญของประเทศไทย แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของไทยนั้นมีการจัดวางโครงสร้างทางการเมืองที่สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตยระบบรัฐสภา

1.3 ประชาธิปไตยระบบรัฐสภา

1.3.1 ความหมายและลักษณะสำคัญของประชาธิปไตยระบบรัฐสภา

ประชาธิปไตยระบบรัฐสภา คือ รูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่รัฐบาลได้รับการเลือกจากความเห็นชอบของรัฐสภา

เพื่อทำหน้าที่ในฝ่ายบริหาร โดยประมุขแห่งรัฐอาจเป็นพระมหากษัตริย์หรือประธานาธิบดีก็ได้ แต่หัวหน้าฝ่ายบริหาร คือ นายกรัฐมนตรี

ประเทศที่ใช้การปกครองระบอบประชาธิปไตยระบบรัฐสภาที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมักมีพัฒนาการมาจากประเทศที่เคยปกครองด้วยระบอบกษัตริย์มาก่อน และมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ระบอบประชาธิปไตยในเวลาต่อมา โดยเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองให้เป็นระบอบประชาธิปไตยขึ้นมาแล้ว พระมหากษัตริย์ดำรงพระราชสถานะประมุขแห่งรัฐ

สหราชอาณาจักรถือเป็นประเทศแม่แบบของระบอบประชาธิปไตยระบบรัฐสภา และเป็นตัวอย่างของประเทศที่ใช้การปกครองระบอบประชาธิปไตยระบบรัฐสภาที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

รัฐสภาของสหราชอาณาจักรทำหน้าที่นิติบัญญัติ และในทางปฏิบัติเป็นสถาบันการเมืองที่มีอำนาจสูงสุดของประเทศ ประกอบด้วย (1) สภาสามัญหรือสภาผู้แทนราษฎร (House of Commons) มาจากการเลือกตั้งของประชาชน มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 5 ปี และ (2) สภาขุนนาง (House of Lords) มาจากการแต่งตั้ง รัฐสภาของสหราชอาณาจักรมีอำนาจหน้าที่สำคัญ ได้แก่ การตรากฎหมาย การตรวจสอบและควบคุมการทำงานของรัฐบาล

องค์กรทางการเมืองในฝ่ายบริหารของสหราชอาณาจักร คือ รัฐบาล (คณะรัฐมนตรี) โดยพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี

(หัวหน้าพรรคการเมืองที่มีจำนวนสมาชิกสภาสามัญที่ได้รับเลือกตั้งมากที่สุด) และทรงแต่งตั้งรัฐมนตรีไม่เกิน 20 คน ตามคำแนะนำของนายกรัฐมนตรี เพื่อรับผิดชอบดูแลกิจการของประเทศในด้านต่างๆ

ฝ่ายตุลาการประกอบด้วยผู้พิพากษาซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งโดยคำแนะนำของนายกรัฐมนตรี หรือประธานสภาขุนนาง ซึ่งศาลมีหน้าที่ตีความพระราชบัญญัติที่ออกโดยรัฐสภา

นอกจากสหราชอาณาจักร ญี่ปุ่นก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยระบบรัฐสภาที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตำแหน่งประมุขแห่งรัฐของญี่ปุ่น คือ สมเด็จพระจักรพรรดิ ซึ่งปัจจุบันรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ว่า สมเด็จพระจักรพรรดิทรงเป็นสัญลักษณ์ของประเทศและไม่มีอำนาจในการบริหารประเทศ

ตามโครงสร้างทางการเมืองการปกครอง องค์การทางการเมืองฝ่ายบริหารของญี่ปุ่นมีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้ารัฐบาล และมีคณะรัฐมนตรีรับผิดชอบการบริหารงานขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี มีหน้าที่รับผิดชอบการใช้กฎหมายเพื่อการบริหาร การเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ และร่างพระราชบัญญัติอื่นๆ การรายงานทั้งเรื่องภายในและภายนอกประเทศต่อสภานิติบัญญัติ รัฐมนตรีมีหน้าที่บังคับบัญชาและควบคุมดูแลกระทรวงต่างๆ

ฝ่ายนิติบัญญัติ เรียกว่า “สภาไดเอท” (National Diet) เป็นสภาสูงสุดในการบริหารประเทศ และทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชน ประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎร (House of Representatives)

หรือสภาล่าง มาจากการเลือกตั้งทั่วประเทศ มีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี ยกเว้นในกรณีที่มีการยุบสภาก่อนหมดวาระ และวุฒิสภา (House of Councilors) หรือสภาสูง มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 6 ปี มาจากการเลือกตั้งจำนวนครึ่งหนึ่งสลับกันไปทุก 3 ปี อำนาจหลักของสภาไดเอท คือ การออกเสียงลงคะแนนร่างพระราชบัญญัติต่างๆ การเสนอชื่อนายกรัฐมนตรี หรือลงคะแนนไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี

รัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่นกำหนดให้ศาลยุติธรรมมีความเป็นอิสระ และตัดเทียมกับฝ่ายบริหาร

1.3.2 ประเทศไทยระบบรัฐสภาในประเทศไทย

ประเทศไทยใช้การปกครองในรูปแบบที่สอดคล้องกับประชาธิปไตยระบบรัฐสภามาตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี 2475 จนถึงปัจจุบัน โดยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ออกแบบโครงสร้างและกระบวนการใช้อำนาจทางการเมืองไว้ โดยกำหนดให้ รัฐสภาเป็นองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ มีอำนาจหน้าที่หลักในการออกกฎหมาย ให้ความเห็นชอบตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลเช่นเดียวกับรัฐสภาของสหราชอาณาจักรและญี่ปุ่น ประกอบด้วย (1) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 500 คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต และมาจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง (เมื่อแรกประกาศใช้รัฐธรรมนูญ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตมีจำนวน 350 คน ส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจาก

บัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองมีจำนวน 150 คน ต่อมา ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญซึ่งมีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสองประเภทโดยเพิ่มจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเป็น 400 คน และลดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองเป็น 100 คน)

(2) วุฒิสภา จำนวน 200 คน มาจากการเลือกกันเองของบุคคลซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ อาชีพ ลักษณะ หรือประโยชน์ร่วมกัน หรือทำงาน หรือเคย ทำงานด้านต่างๆ ที่หลากหลายของสังคม (อย่างไรก็ตาม ในวาระเริ่มแรก วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 250 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ถวายคำแนะนำ โดยอายุของวุฒิสภาชุดนี้มีกำหนด 5 ปี)

รัฐบาลเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่บริหาร มาจากการที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีจากผู้ที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ความเห็นชอบ และรัฐมนตรีอื่นอีกไม่เกิน 35 คน ประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินตามหลักความรับผิดชอบร่วมกัน โดยคณะรัฐมนตรีต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาซึ่งต้องสอดคล้องกับหน้าที่ของรัฐ แนวนโยบายแห่งรัฐ และยุทธศาสตร์ชาติ และต้องชี้แจงแหล่งที่มาของรายได้ที่จะนำมาใช้จ่ายในการดำเนินนโยบาย โดยไม่มีการลงมติความไว้วางใจ

รัฐธรรมนูญปัจจุบันของไทยกำหนดให้ศาลเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีโดยต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย และในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ ประกอบด้วย

- (1) *ศาลยุติธรรม* มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่น
- (2) *ศาลปกครอง* มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีปกครอง อันเนื่องมาจากการใช้อำนาจทางปกครองตามกฎหมาย หรือเนื่องมาจากการดำเนินกิจการทางปกครอง
- (3) *ศาลทหาร* มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลซึ่งอยู่ในอำนาจศาลทหารและคดีอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ
- (4) *ศาลรัฐธรรมนูญ* มีหน้าที่และอำนาจในการพิจารณา วินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายหรือร่างกฎหมาย รวมถึงพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรอิสระ

//

การใช้อำนาจของประชาชน
ในระบอบประชาธิปไตย
เป็นการใช้อำนาจ
ตามสิทธิและเสรีภาพ
ทางการเมือง
รวมถึงการมีส่วนร่วม
ทางการเมืองที่มี
รัฐธรรมนูญบัญญัติ
รับรองไว้

//

2

การใช้อำนาจของ ประชาชน

อำนาจการปกครอง หรือ “อำนาจอธิปไตย” ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยึดถือหลักการที่ว่าอำนาจอธิปไตยมาจากประชาชน ประชาชนจึงเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย โดยประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจการปกครองนั้นสามารถใช้อำนาจได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในทางตรง ประชาชนแต่ละคนสามารถใช้สิทธิในการได้รับบริการและการปกป้องคุ้มครองจากรัฐ มีเสรีภาพในการแสดงออกและเรียกร้องสิทธิที่ตนและชุมชนพึงมีพึงได้ในเรื่องต่างๆ ประชาชนยังสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการนิติบัญญัติและกระบวนการตัดสินใจนโยบายได้ด้วยตนเอง ผ่านช่องทางต่างๆ เช่น การเข้าชื่อเสนอกฎหมาย การมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะและการจัดทำงบประมาณ การออกเสียงประชามติ เป็นต้น ส่วนทางอ้อมคือประชาชนสามารถใช้อำนาจผ่านการเลือกตั้งผู้แทนเพื่อทำหน้าที่ในฝ่ายนิติบัญญัติและ

ฝ่ายบริหารทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น “การใช้อำนาจของประชาชน” ในระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นการใช้อำนาจตามสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง รวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้

2.1 การใช้อำนาจการปกครองทางตรงของประชาชน

ในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนสามารถใช้อำนาจการปกครองทางตรงได้หลายทาง โดยพื้นฐานที่สุด ประชาชนสามารถใช้อำนาจการปกครองได้ตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองให้ประชาชนมีสิทธิในการได้รับบริการและการปกป้องคุ้มครองจากรัฐ เช่น สิทธิในชีวิตและร่างกาย สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐ ฯลฯ และมีเสรีภาพในการใช้สิทธิเหล่านั้นภายในขอบเขตข้อกำหนดของกฎหมาย เช่น เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพในเคหสถาน เสรีภาพในการประกอบอาชีพ เสรีภาพในการเดินทางและการติดต่อสื่อสาร ฯลฯ นอกจากนี้ประชาชนยังมีเสรีภาพในการแสดงออกและเรียกร้องสิทธิที่ตนพึงมีพึงได้ตามวิธีการที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองไว้ เช่น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการรวมกลุ่ม เสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมือง เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ ฯลฯ

นอกจากการใช้อำนาจการปกครองทางตรงตามสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองและคุ้มครองไว้แล้ว ประชาชนยังสามารถใช้อำนาจการปกครองทางตรงได้โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองร่วมกับประชาชนคนอื่นๆ ในกระบวนการตัดสินใจสาธารณะต่างๆ

ทั้งการออกกฎหมายและการกำหนดนโยบายทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสาธารณะมีรูปแบบค่อนข้างหลากหลาย รูปแบบที่สำคัญมี ดังนี้

2.1.1 การมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะ

นโยบายสาธารณะคือ นโยบายที่มีผลต่อทุกคน ทั้งระดับชุมชนท้องถิ่น ท้องถิ่น หรือระดับประเทศ การมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะคือ กระบวนการที่ประชาชนทุกคนในสังคมสามารถเข้ามีส่วนร่วมได้ด้วยตนเอง หรืออาจจะโดยการมีส่วนร่วมกับกลุ่มก็ได้ เพื่อที่จะเข้าร่วมในกระบวนการหรือขั้นตอนใดๆ ของกระบวนการนโยบายสาธารณะ

ในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ประชาชนที่กระตือรือร้นและมีสำนึกความเป็นพลเมืองสามารถมีส่วนร่วมกับผู้แทนที่มาจากการเลือกตั้งและข้าราชการประจำโดยการเสนอแนะ และเสนอข้อเรียกร้อง เพื่อให้ผู้แทนของตนหรือรัฐบาลนำไปปฏิบัติ โดยเฉพาะในกระบวนการกำหนดนโยบาย บังคับใช้นโยบาย และประเมินนโยบาย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาร่างกฎหมายหรือข้อเสนอเชิงนโยบาย ที่ผ่านการศึกษาปัญหา ผลกระทบของปัญหา แนวทางแก้ไข ข้อมูลประกอบที่เชื่อถือได้ เพื่อเป็นร่างหรือข้อเสนอที่มีคุณค่า นำเสนอต่อองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งในฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ ตุลาการ หรือ องค์กรภาครัฐ ที่มีอำนาจหน้าที่

ขั้นตอนที่ 2 การติดตามประกาศและบังคับใช้ทั้งกฎหมายหรือนโยบาย ด้วยการติดตามและทวงถาม

ขั้นตอนที่ 3 การติดตามประเมินการบังคับใช้กฎหมายหรือนโยบาย เพื่อได้ข้อมูลนำเข้าสู่ฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุงต่อไป

2.1.2 การมีส่วนร่วมในเวทีการรับฟังความคิดเห็น

เวทีการรับฟังความคิดเห็น คือ กลไกในการรับฟังความต้องการ ข้อคิดเห็น ความอัดอั้นตันใจ ความห่วงกังวล จากประชาชนต่อประเด็นทางการเมือง หรือประเด็นสาธารณะที่มีผลกระทบต่อประชาชน ก่อนที่จะมีกระบวนการตรากฎหมาย หรือก่อนที่จะฝ่ายบริหารจะทำการตัดสินใจ หรือสั่งการปฏิบัติตามอย่างใดอย่างหนึ่ง ประชาพิจารณ์ จึงเป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อโครงการ หรือต่อการออกกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่ง เพื่อให้การพัฒนาโครงการหรือกฎหมายมีความเหมาะสมกับสภาพบริบทชุมชน เพื่อลดความขัดแย้งระหว่างรัฐ ชุมชน และผู้พัฒนาโครงการ

ในกระบวนการรับฟังความคิดเห็นนั้น เจ้าหน้าที่และประชาชนจะมาอยู่ร่วมกัน เจ้าหน้าที่จะให้ข้อมูล และประชาชนจะรับฟังความคิดเห็น แต่เจ้าหน้าที่ไม่ได้รับอนุญาตให้แสดงความคิดเห็นต่อความคิดเห็นของประชาชน กระบวนการประชาพิจารณ์เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นระหว่างตัดสินใจในนโยบาย เพื่อที่ภาครัฐและภาคประชาชนจะได้มีข้อมูลก่อนที่จะร่างกฎหมาย โครงการ หรือนโยบายใดๆ ออกมา

ในปัจจุบัน ได้มีการนำแนวคิดที่เรียกว่า “ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (deliberative democracy)” มาปรับใช้ในการจัดเวทีการรับฟังความคิดเห็น รูปแบบที่น่าสนใจของเวทีภายใต้แนวคิดดังกล่าว เช่น

กระบวนการลูกขุนพลเมือง (citizen jury) เป็นแนวทางที่อยู่บนความเชื่อว่า พลเมืองธรรมดาๆ ที่มาจากการสุ่มเลือก สามารถใช้เหตุผลในการตัดสินใจได้ หากได้รับข้อมูลที่เพียงพอและรอบด้าน กระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่มีจำนวนผู้เข้าร่วมประมาณ 12-24 คน ที่เรียกว่า “คณะลูกขุน” ซึ่งจะถูกสุ่มขึ้นมา เพื่อรับฟังคำให้การของพยานฝ่ายต่างๆ เช่น หน่วยงานเจ้าของโครงการ ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากโครงการ มุมมองทางวิชาการ เป็นต้น มีการอภิปรายโดยใช้เหตุผล และมีการตัดสินใจร่วมกันในหมู่คณะลูกขุนเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะต่อประเด็นปัญหาที่ได้รับมอบหมายนั้น

สภาพลเมือง (citizen assemblies) เป็นกระบวนการที่ได้จากการนำตัวแทนประชาชนที่ได้รับการสุ่มขึ้นมาโดยสะท้อนองค์ประกอบของสังคม เช่น เพศ อายุ หลังจากนั้นจะมีการดำเนินการเป็นระยะๆ ต่างๆ 1. การเรียนรู้เพื่อให้ทราบข้อมูลเบื้องต้น 2. การรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในพื้นที่ และ 3. การปรึกษาหารือวิเคราะห์ร่วมกันภายในสมาชิกสภาพลเมือง เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะต่อสาธารณะนำไปสู่การลงคะแนนเสียงต่อไป

การประชุมเมือง (town meeting) เป็นกระบวนการที่นำประชาชนที่มีความหลากหลายและเป็นตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์ตามสภาพปัญหาตั้งแต่ 100-5,000 คน เข้ามาร่วมอภิปรายเกี่ยวกับประเด็นปัญหาและพิจารณาหาทางออกในการประชุมกลุ่มย่อย ซึ่งทำให้ได้รับข้อมูลความคิดเห็นของคนกลุ่มต่างๆ อย่างเท่าเทียมกัน

2.1.3 การมีส่วนร่วมในการออกเสียงประชามติ

ประชามติ หมายถึง การนำประเด็นที่มีความสำคัญต่อสาธารณะไปผ่านการตัดสินใจเพื่อแสดงความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบโดยประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย นับเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมโดยตรงต่อแนวทางการบริหารนโยบายสาธารณะ โดยไม่ผ่านผู้แทนของตนทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

ประชามติเป็นเครื่องมือหนึ่งของการใช้อำนาจอธิปไตยทางตรงของประชาชน หลายประเทศ รวมทั้งประเทศไทยเราด้วย ได้ใช้การทำประชามติเพื่อมาเสริมการใช้อำนาจอธิปไตยทางอ้อม เพื่อถามความต้องการของประชาชนตรงๆ และทำให้นโยบายต่างๆ สอดคล้องกับหลักการแห่งประชาธิปไตยมากขึ้น

2.2 การใช้อำนาจการปกครองทางอ้อมของประชาชน

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประชาชนสามารถใช้
อำนาจการปกครองทางอ้อมผ่านการเลือกตั้งผู้แทนเพื่อทำหน้าที่แทนตน
ในฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร การเลือกตั้งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อ
การปกครองระบอบประชาธิปไตยเนื่องจากผู้แทนที่มาจากการเลือกตั้ง
ของประชาชนมีหน้าที่สำคัญหลายประการ กล่าวคือ ตัวแทนในฝ่าย
นิติบัญญัติทำหน้าที่ตั้งแต่การพิจารณาและผ่านกฎหมาย การอนุมัติหรือ
ให้ความเห็นชอบงบประมาณรายจ่ายของประเทศ การตรวจสอบถ่วงดุล
การทำงานของฝ่ายบริหาร รวมถึงการให้ความเห็นชอบในเรื่องสำคัญของ
ประเทศ อาทิ การให้ความเห็นชอบหนังสือสัญญาระหว่างประเทศ การให้
ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม การรับทราบหรือให้ความเห็นชอบ
ต่อการดำรงตำแหน่งประมุขแห่งรัฐ ส่วนตัวแทนฝ่ายบริหารทำหน้าที่ใน
การบริหารกิจการบ้านเมืองโดยการบังคับใช้กฎหมายและออกกฎหมาย
บางส่วน การจัดบริการสาธารณะ การดูแลกิจการระหว่างประเทศ ระบบ
เศรษฐกิจ และการป้องกันประเทศ

ด้วยเหตุที่การเลือกตั้งเป็นการใช้อำนาจการปกครองของ
ประชาชนที่มีความสำคัญมากดังที่กล่าวมา การเลือกตั้งภายใต้ระบอบ
ประชาธิปไตยจะต้องเป็นการเลือกตั้งที่ให้สิทธิในการลงคะแนนเสียง
เลือกตั้งแก่ประชาชนทุกคนที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย
โดยไม่มีการกีดกันหรือจำกัดสิทธิบุคคลหนึ่งบุคคลใดด้วยเงื่อนไข
ในเรื่องเพศสภาพ สีผิว หรือสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม
สิทธิในการเลือกตั้งของประชาชนดังกล่าวจะต้องมีความเสมอภาคกัน

โดยคะแนนเสียงของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งคนหนึ่งๆ ต้องมีค่าน้ำหนัก เท่ากันกับผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งคนอื่น ๆ

การจัดให้มีการเลือกตั้งแต่ละครั้งจะต้องเป็นไปตามตัวบท กฎหมายและเจตนารมณ์ของกฎหมาย ปราศจากการครอบงำและ เล่ห์เหลี่ยมทางการเมืองใดๆ และหากผู้มีสิทธิเลือกตั้งเห็นว่าการเลือกตั้ง มีการทุจริตก็สามารถคัดค้านและฟ้องร้องให้การเลือกตั้งนั้นเป็นโมฆะได้ ทั้งนี้ ต้องมีการกำหนดเวลาที่แน่นอนในการจัดการเลือกตั้งไว้ในกฎหมาย และระยะเวลาที่กำหนดไว้แต่ละครั้งนั้นจะต้องไม่เนิ่นนานเกินไปซึ่งส่วน ใหญ่จะอยู่ระหว่าง 2-7 ปี เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสตรวจสอบว่าบุคคล ที่ประชาชนเลือกไปทำหน้าที่นั้นได้ปฏิบัติหน้าที่ตามเจตนารมณ์ของ ประชาชนหรือไม่ นอกจากนี้ เนื่องจากการออกเสียงเลือกตั้งของประชาชน เป็นเอกสิทธิ์ของผู้เลือกตั้งโดยเด็ดขาด จึงต้องมีมาตรการทางกฎหมาย ในการปกป้องพิทักษ์ให้เอกสิทธิ์นี้เป็นไปอย่างบริสุทธิ์ อิสระ โดยมีให้ ผู้อื่นล่วงรู้ว่ประชาชนลงคะแนนเลือกใคร ในขณะที่เดียวกัน ประชาชน จะต้องมีโอกาสที่จะเลือกบุคคลหรือพรรคการเมืองที่ตนนิยมชมชอบ ได้โดยปราศจากการบีบบังคับข่มขู่ด้วยประการใดๆ ไม่ว่าจะด้วยการใช้ อำนาจสินจ้างจูงใจหรือการใช้อิทธิพลบีบบังคับ

อย่างไรก็ตาม การมีหลักประกันทางกฎหมายเพียงอย่างเดียว อาจไม่เพียงพอให้การใช้อำนาจอการปกครองของประชาชนโดยการเลือกตั้ง เป็นไปตามหลักการประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์ได้ ประชาชนยังจะต้อง เข้าไปมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งอย่างแข็งขันด้วย โดยประชาชนสามารถ เข้าไปมีส่วนร่วมในแต่ละช่วงเวลาของการเลือกตั้งได้ ดังนี้

ก่อนการเลือกตั้ง โดยการรณรงค์ประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายของผู้สมัครและพรรคการเมือง สังเกตการณ์ การหาเสียงของผู้สมัครและพรรคการเมือง การสอดส่องดูแลเฝ้าระวัง การทุจริตทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง

ระหว่างการเลือกตั้ง โดยการออกไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียง เลือกตั้ง สังเกตการณ์การทำหน้าที่ของกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง จับตาคำนับคะแนน สนับสนุนหรือเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครขององค์การ เอกชนตรวจสอบการเลือกตั้ง

ช่วงหลังการเลือกตั้ง ติดตามการทำงานของตัวแทน เช่น การประชุม การอภิปรายและการลงมติในสภา การทำหน้าที่กรรมการ การทำหน้าที่ฝ่ายบริหารและฝ่ายค้านในสภา เป็นต้น

2.3 การใช้อำนาจการปกครองของประชาชนตาม รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของประเทศไทย

2.3.1 ส่วนที่เป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของประเทศไทยได้ส่งเสริมการใช้ อำนาจการปกครองของประชาชนไว้ค่อนข้างมาก โดยรัฐธรรมนูญได้มีการวางหลักการเพื่อคุ้มครองในเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้ในหลายมาตรา ได้แก่

มาตรา 25 หลักการเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ : รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้วางหลักไว้ว่า สิทธิเสรีภาพที่นอกจากที่บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว สิทธิเสรีภาพอื่นๆ ที่มีได้ห้ามหรือจำกัดในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่น บุคคลย่อมสามารถใช้หรือแสดงออกซึ่งสิทธิเสรีภาพนั้นได้ นอกจากนี้ สิทธิเสรีภาพใดซึ่งรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามกฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีการตรากฎหมายนั้นบังคับใช้ บุคคลก็สามารถใช้สิทธิเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ รวมไปถึงหากบุคคลถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถยกบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญใช้ในการต่อสู้คดีในศาลได้ ตลอดจนหากได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น มีสิทธิในการได้รับการเยียวยาตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 26 การตรากฎหมายที่มีผลจำกัดสิทธิเสรีภาพ : รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกำหนดว่า การตรากฎหมายที่มีผลจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ หากรัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายที่จะจำกัดสิทธิเสรีภาพนั้นจะต้องไม่ขัดนิติธรรม ไม่จำกัดสิทธิเสรีภาพเกินสมควรแก่เหตุ นอกจากนี้ ในกฎหมายนั้นต้องระบุความจำเป็นในการจำกัดสิทธิเสรีภาพไว้ และจะต้องไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ นอกจากนี้ เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมในสิทธิและเสรีภาพ

มาตรา 27 การจัดการเลือกปฏิบัติ : รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน กำหนดให้บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน รวมไปถึงการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุผลเรื่อง ความแตกต่างในชาติกำเนิด ภาษา การศึกษา เพศ ความพิการ สุขภาพ ฐานะทางเศรษฐกิจ ความเชื่อทางศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง จะกระทำได้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง บุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่พนักงาน ของรัฐ ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ มีสิทธิเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป

มาตรา 28 การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ : รัฐธรรมนูญฉบับ ปัจจุบันยังได้คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายให้กับบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทรมาน การลงโทษด้วยวิธีการที่โหดร้าย วิธีการที่ ไร้มนุษยธรรม จะกระทำได้ อย่างไรก็ตาม การจับกุมคุมขัง การค้นตัว บุคคล สามารถกระทำได้หากมีคำสั่งศาล หรือตามที่กฎหมายบัญญัติ

2.3.2 ส่วนที่เป็นสิทธิของประชาชน

มาตรา 32 สิทธิส่วนบุคคล : รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้รับรองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว สิทธิในเกียรติยศ ชื่อเสียง และ สิทธิในครอบครัวของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำข้อมูลส่วนบุคคล ไปใช้ประโยชน์นั้นไม่สามารถทำได้ ยกเว้นอาศัยอำนาจตามกฎหมาย เพื่อประโยชน์สาธารณะ

มาตรา 37 สิทธิในทรัพย์สินการสืบทอดมรดก : รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้รับรองสิทธิในทรัพย์สินและการสืบทอดมรดก อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดของสิทธิในการสืบทอดมรดกนั้น ในรัฐธรรมนูญกำหนดให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 41 สิทธิของบุคคลและชุมชนในการเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ และฟ้องหน่วยงานรัฐ : รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้รับรองสิทธิของทั้งบุคคลและชุมชน ในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะของหน่วยงานรัฐ รวมไปถึงรับรองสิทธิในการเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ สิทธิในการได้รับแจ้งผลการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ ตลอดจนสิทธิในการฟ้องร้องหน่วยงานรัฐหากเจ้าหน้าที่รัฐกระทำความผิด

มาตรา 43 สิทธิของบุคคลและชุมชนในการมีระบบสวัสดิการชุมชน : รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้รับรองสิทธิของทั้งบุคคลและชุมชน ในการอนุรักษ์ ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมไปถึงรับรองสิทธิในการบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพ ตลอดจนการให้มีระบบสวัสดิการสังคม ตลอดจนสิทธิในการร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดำเนินการเรื่องต่างๆ ที่กล่าวมา

มาตรา 46 สิทธิคุ้มครองผู้บริโภค : รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้รับรองสิทธิของผู้บริโภค รวมไปถึงรับรองสิทธิในการจัดตั้งองค์กรเพื่อคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิผู้บริโภค ซึ่งมีความเป็นอิสระ โดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐ

มาตรา 47 สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุข : รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้รับรองสิทธิการได้รับการบริการสาธารณสุข สำหรับผู้ยากไร้รัฐธรรมนูญยังได้รับรองสิทธิที่จะได้รับการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย รวมไปถึงบุคคลทั่วไปก็มีสิทธิที่จะได้รับการป้องกันโรคติดต่อที่อันตรายโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายจากภาครัฐอีกด้วย

มาตรา 48 สิทธิช่วยเหลือมารดาในการคลอดบุตรและ
ผู้ยากไร้ : รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้รับรองสิทธิในการช่วยเหลือตามกฎหมาย ให้กับมารดาในช่วงก่อนและหลังคลอดบุตร สิทธิดังกล่าว รวมไปถึง บุคคลที่อายุเกินหกสิบปีที่ไม่มียาได้และบุคคลยากไร้อีกด้วย

มาตรา 49 สิทธิในการพิทักษ์ระบอบการปกครอง : รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้รับรองสิทธิในการร้องต่ออัยการสูงสุด กรณีที่ทราบว่า มีบุคคลที่จะใช้สิทธิหรือเสรีภาพในการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เพื่อให้ อัยการสูงสุดสั่งการให้ยกเลิกการกระทำดังกล่าว นอกจากนี้ ภายใน 15 วัน หากอัยการสูงสุดไม่ได้ดำเนินการตามที่ร้องขอ รัฐธรรมนูญก็ได้รับรองสิทธิในการยื่นร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญได้

2.3.3 ส่วนที่เป็นหน้าที่ของประชาชน

มาตรา 50 หน้าที่ของประชาชน : รัฐธรรมนูญกำหนดให้ชนชาวไทยมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมไปถึงหน้าที่ในการป้องกันประเทศ รักษาเกียรติภูมิของชาติ ให้ความร่วมมือในการป้องกันสาธารณภัย ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย เสียภาษีอากร ตลอดจน เข้ารับการศึกษาภาคบังคับ สนับสนุนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรม และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง หน้าที่ในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างมีอิสระ

2.3.4 ส่วนที่เป็นเสรีภาพของประชาชน

มาตรา 31 เสรีภาพในการนับถือศาสนา : รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้คุ้มครองเสรีภาพในการนับถือศาสนา การประกอบพิธีกรรมตามหลักทางศาสนา เพียงไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ชาวไทย ไม่เป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของรัฐ ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน

มาตรา 33 เสรีภาพในเคหสถาน : รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้คุ้มครองเสรีภาพในเคหสถาน (สถานที่ซึ่งใช้ในการอยู่อาศัย เช่น บ้าน เรือนแพ รวมไปถึงรั้วรอบด้าย) หากไม่ได้รับความยินยอมจากผู้นครอบครองเคหสถานนั้น จะเข้าไปในเคหสถานนั้นไม่ได้ ยกเว้นว่าจะมีคำสั่ง หรือหมายของศาล

มาตรา 34 เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและเสรีภาพทางวิชาการ : รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้คุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการแสดงความคิดเห็นโดยวิธีการอื่น การจำกัดสิทธิเสรีภาพเช่นว่านั้นไม่สามารถทำได้ ยกเว้นอาศัยอำนาจของกฎหมายเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย และเพื่อป้องกันสุขภาพของประชาชน

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้คุ้มครองเสรีภาพในทางวิชาการ ตามเท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทย ศีลธรรมอันดีของประชาชน และต้องไม่ปิดกั้นความเห็นต่างของบุคคลอื่น

มาตรา 35 เสรีภาพสื่อมวลชน : รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้คุ้มครองเสรีภาพของผู้ซึ่งประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน แม้กระทั่งเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชน สามารถที่จะนำเสนอข่าวสารแสดงความคิดเห็น ตามจริยธรรมของวิชาชีพ รวมไปถึง การสั่งปิดกิจการหนังสือพิมพ์ สั่งปิดสื่อมวลชนประเภทอื่นๆ การให้เจ้าหน้าที่ตรวจข่าวสารหรือข้อความก่อนที่จะนำไปโฆษณา จะไม่สามารถกระทำได้ นอกจากนี้ หน่วยงานของรัฐที่ใช้จ่ายเงินให้สื่อมวลชนต้องเปิดเผยรายละเอียดการให้และประกาศให้ประชาชนทราบด้วย

อย่างไรก็ตาม เสรีภาพของสื่อมวลชนตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังมีจำกัด ในเรื่องเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนประเภทอื่น ซึ่งเจ้าของกิจการเช่นว่านั้นต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย รวมไปถึงการที่รัฐจะให้เงินหรือทรัพย์สินอื่นเพื่ออุดหนุนกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนประเภทอื่น ก็ไม่สามารถกระทำได้

มาตรา 36 เสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร : รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้คุ้มครองเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของบุคคล ดังนั้น การเปิดเผยการได้มาซึ่งข้อมูลที่บุคคลใช้ติดต่อสื่อสารกัน การตรวจการกัก หากไม่มีคำสั่ง หมายเรียกจากศาล หรือกฎหมายกำหนด จะไม่สามารถทำได้

มาตรา 38 เสรีภาพในการเดินทาง : รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้คุ้มครองเสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่ การจำกัดเสรีภาพในการเดินทางนี้ จะทำได้ก็ต่อเมื่ออาศัยอำนาจของกฎหมายที่ว่าด้วยความมั่นคง ความสงบเรียบร้อย การผังเมือง สถานภาพของครอบครัว หรือสวัสดิภาพของผู้เยาว์

มาตรา 40 เสรีภาพในการประกอบอาชีพ : รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้คุ้มครองเสรีภาพในการประกอบอาชีพ ยกเว้นอาศัยอำนาจของกฎหมายว่าด้วยการความมั่นคง เศรษฐกิจ การแข่งขันที่เป็นธรรมของประเทศ การคุ้มครองผู้บริโภค หรือว่าด้วยการป้องกันการผูกขาด อย่างไรก็ตามกฎหมายเหล่านี้ต้องจัดระเบียบอาชีพเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะเท่านั้น

มาตรา 42 เสรีภาพในการรวมตัวกันเป็นสมาคม : รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้คุ้มครองเสรีภาพในการรวมตัว ก่อตั้งสมาคม สหภาพ สหกรณ์ องค์กร หรือหมู่คณะแบบต่างๆ ยกเว้นอาศัยอำนาจของกฎหมายที่ว่าด้วยความสงบเรียบร้อย การป้องกันการผูกขาด หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

มาตรา 44 เสรีภาพในการชุมนุม : รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้คุ้มครองเสรีภาพในการชุมนุมที่สงบและปราศจากอาวุธ ยกเว้น อาศัยอำนาจของกฎหมายที่ว่าด้วยความมั่นคง ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อย ศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือขัดต่อการคุ้มครอง สิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น

มาตรา 45 เสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง : รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้คุ้มครองเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองตามการปกครอง ระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญยังกำหนดให้กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งพรรคการเมือง ต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกพรรคมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การส่ง ตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง การบริหารพรรคการเมืองที่สามารถตรวจสอบได้ นอกจากนี้ กฎหมายเลือกตั้งดังกล่าวยังต้องมีมาตรการกำกับไม่ให้สมาชิก ฝ่าฝืนกฎหมายที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง

2.3.5 ส่วนที่เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชน

มาตรา 41 การมีส่วนร่วมในการเสนอเรื่องราว ร้องทุกข์ และ ฟ้องหน่วยงานรัฐ : รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้เปิดโอกาสให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะของหน่วยงานรัฐ รวมไปถึงเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ ตลอดจนสามารถที่จะฟ้องร้อง หน่วยงานรัฐได้หากเจ้าหน้าที่รัฐกระทำผิด

มาตรา 43 การมีส่วนร่วมในการเสนอแนะภาครัฐในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชุมชน : ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการเข้าชื่อเสนอแนะให้หน่วยงานดำเนินการหรืองดเว้นการดำเนิน สิ่งที่จะกระทบกับความสงบสุขของประชาชน รวมไปถึงสามารถมีส่วนร่วมในการร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการอนุรักษ์ ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น บำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม ตลอดจนรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ

มาตรา 58 การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเมื่อเป็นผู้มีส่วนได้เสีย : ซึ่งหากการดำเนินการของหน่วยงานรัฐส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ คุณภาพชีวิต รัฐธรรมนูญได้เปิดโอกาส ให้ประชาชนที่มีส่วนได้เสีย เข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการศึกษาผลกระทบของหน่วยงานรัฐได้

มาตรา 59 การมีส่วนร่วมในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานรัฐ : ซึ่งรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้รัฐต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาธารณะของหน่วยงานรัฐ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก ยกเว้นข้อมูลในส่วนของความมั่นคงหรือความลับทางราชการที่มีกฎหมายบัญญัติ

มาตรา 77 การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงกฎหมาย : ก่อนที่จะมีการตรากฎหมาย รัฐธรรมนูญเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการตรากฎหมาย รวมไปถึงเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมใน

การเข้าถึงข้อมูลผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์ดังกล่าว ตลอดจนหลังจากที่กฎหมายมีผลไปคืบใช้แล้ว ผู้ที่เกี่ยวข้องก็สามารถแสดงความคิดเห็นในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายนั้นๆ ได้

มาตรา 95 การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) : โดยการกำหนดให้บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้ง ได้แก่ (1) มีสัญชาติไทย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ ต้องได้สัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี (2) มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีในวันเลือกตั้ง และ (3) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง

มาตรา 107 การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการเสนอตนเองเพื่อเข้ารับคัดเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.): รัฐธรรมนูญปัจจุบันกำหนดให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 200 คน ซึ่งมาจากการเลือกกันเองของบุคคลซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ อาชีพ ลักษณะ หรือประโยชน์ร่วมกัน หรือทำงาน หรือเคยทำงานด้านต่างๆ ที่หลากหลายของสังคม โดยในการแบ่งกลุ่มต้องแบ่งในลักษณะที่ทำให้ประชาชนซึ่งมีสิทธิสมัครรับเลือกทุกคนสามารถอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้

มาตรา 128 การมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการการวิสามัญเสนอร่างพระราชบัญญัติ : หากว่าพระราชบัญญัตินั้น มีสาระเกี่ยวข้องกับเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือคนพิการ รัฐธรรมนูญเปิดโอกาสให้บุคคลประเภทดังกล่าว หรือองค์กรที่ทำงานด้านนั้น เข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการการวิสามัญด้วย จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของ

จำนวนคณะกรรมการการวิสามัญทั้งหมด นอกจากนี้ พระราชบัญญัติที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเข้าชื่อเสนอ ผู้แทนของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เข้าชื่อเสนอสามารถเข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการการวิสามัญด้วย จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนคณะกรรมการการวิสามัญทั้งหมด

มาตรา 133 การมีส่วนร่วมในการเสนอพระราชบัญญัติ :
โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 10,000 คนสามารถเข้าชื่อเสนอกฎหมายตามหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย หรือหมวด 5 หน้าที่ของรัฐได้

มาตรา 236 การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบกรรมการปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ : โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 20,000 คนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการเข้าชื่อเพื่อเสนอต่อประธานรัฐสภา หากว่ากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติผู้นั้นร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่ จงใจใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ผ่าฝืนมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง เพื่อให้มีการตั้งผู้ไต่สวนอิสระแสวงหาข้อเท็จจริงได้

มาตรา 252 การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งท้องถิ่น :
โดยรัฐธรรมนูญกำหนดให้สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องจากการเลือกตั้งของประชาชน รวมไปถึงเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นรูปแบบพิเศษได้อีกด้วย

มาตรา 253 การมีส่วนร่วมในการเข้าถึงข้อมูลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : โดยรัฐธรรมนูญกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่นต้องเปิดเผยข้อมูลและรายงานผลการดำเนินงานให้ประชาชนทราบ รวมไปถึงมีกลไกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 254 การมีส่วนร่วมในการเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น
ถอดถอนสมาชิกท้องถิ่น : โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น สามารถที่จำเข้าชื่อเพื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น หรือถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่นตามเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 256 การมีส่วนร่วมในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ : โดยรัฐธรรมนูญเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 20,000 คน สามารถเข้าชื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมายได้

//

พระราชอำนาจพระมหากษัตริย์
ในรัฐธรรมนูญ มีทั้งพระราชอำนาจที่
รัฐธรรมนูญกำหนดให้เป็นพระราชอำนาจ
ของพระมหากษัตริย์เป็นการเฉพาะ
และที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจ
ขององค์กรทางการเมือง

//

3

บทบาทและสถานะของ พระมหากษัตริย์ในฐานะ ที่ทรงเป็นประมุขของรัฐ ภายใต้รัฐธรรมนูญ

เรามักเคยได้ยินคำกล่าวที่ว่า “การปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบไทย” หรือ บางตำราวิชาการอาจจะเรียกว่า “การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” แล้วคำกล่าวทั้งสองคำนั้น ทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยมีลักษณะแตกต่างจากการปกครองในระบอบประชาธิปไตยประเทศอื่นอย่างไร ?

ถ้าหากพิจารณาจากโครงสร้างของรัฐธรรมนูญแล้ว จะเห็นว่า บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญของประเทศไทยที่กำหนดให้มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขนั้น แทบจะไม่ต่างจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในประเทศอื่นๆ ที่กำหนดให้ปกครองในระบอบประชาธิปไตยและมีประมุข

ของรัฐเป็นพระมหากษัตริย์เช่นเดียวกันหรือที่นักวิชาการหลายคนเรียกว่า “ระบอบกษัตริย์ใต้รัฐธรรมนูญ” (Constitutional Monarchy) แต่เราต้องเข้าใจเป็นเบื้องต้นก่อนว่า รัฐธรรมนูญของทุกประเทศนั้นแม้จะเป็นลายลักษณ์อักษรเหมือนกันหมดก็ตาม แต่มีทั้งส่วนที่เป็นลายลักษณ์อักษรและส่วนที่เป็นจารีตประเพณี ซึ่งจะมีผลต่อการตีความในการบังคับใช้รัฐธรรมนูญและอาจทำให้รัฐธรรมนูญบางมาตราไม่อาจบังคับใช้ได้ หรือใช้บังคับไปในทางที่นักวิชาการต่างประเทศวิพากษ์วิจารณ์ ในขณะที่คนในประเทศเองอาจจะเห็นว่า ไม่ใช่เรื่องผิดปกติอะไร และส่วนที่เป็นจารีตประเพณีนี้เองที่เชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของประเทศนั้นๆ และส่งผลให้แม้จะเป็น “ระบอบประชาธิปไตย” เหมือนกัน และคงหลักการสำคัญไว้เหมือนกัน แต่รายละเอียดในแต่ละประเทศอาจจะมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันไป

ในส่วนนี้ จะเป็นการทำความเข้าใจกับพระมหากษัตริย์ในฐานะที่ทรงเป็นประมุขแห่งรัฐของประเทศไทย ซึ่งถือเป็นหนึ่งในสามส่วนประกอบสำคัญของ “ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” โดยมองผ่านบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญซึ่งบัญญัติเรื่องพระราชสถานะและพระราชอำนาจไว้อย่างชัดเจน ซึ่งเมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่มีผลใช้บังคับในปัจจุบันแล้ว จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติรัฐธรรมนูญได้กล่าวถึงพระมหากษัตริย์ในประเด็นสำคัญสองประเด็น คือ สถานะและพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ ดังนั้น เนื้อหาในบทนี้จะเป็นการทำความเข้าใจถึง (1) สถานะของพระมหากษัตริย์ในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และ

(2) พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

3.1 สถานะและบทบาทของพระมหากษัตริย์ในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันได้บัญญัติถึงสถานะของพระมหากษัตริย์ไว้อย่างชัดเจน ซึ่งประกอบด้วยพระราชสถานะที่สำคัญ 4 ประการ โดยพระราชสถานะประการแรกที่จะกล่าวถึงในข้อ 3.1.1 คือ พระราชสถานะในการเป็นประมุขแห่งรัฐของพระมหากษัตริย์ ส่วนพระราชสถานะในข้อ 3.1.2 และ 3.1.3 เป็นพระราชสถานะที่สืบเนื่องมาจากโบราณราชประเพณี และพระราชสถานะที่กล่าวถึงในข้อ 3.1.4 เป็นพระราชสถานะที่กำหนดว่าทุกองค์กรจะต้องปฏิบัติต่อพระมหากษัตริย์อย่างไร โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1.1 พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขแห่งรัฐ

รัฐทุกรัฐจะต้องมีประมุข (Head of State) ซึ่งประมุขของรัฐก็หมายถึงผู้ดำรงตำแหน่งสูงสุดในรัฐที่มีเอกราชซึ่งมีอำนาจอธิปไตยเป็นของตนเอง และในประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น จะมีประมุขแห่งรัฐเป็นบุคคลธรรมดาที่เรียกว่า “ประธานาธิบดี” ซึ่งมีวาระการดำรงตำแหน่งที่แน่นอน โดยประเทศที่มีประธานาธิบดี

เป็นประมุขแห่งรัฐจะบัญญัติในรัฐธรรมนูญว่าเป็น “สาธารณรัฐ” (Republic) หรืออาจมีประมุขแห่งรัฐเป็นพระมหากษัตริย์ และดำรงตำแหน่งด้วยการสืบสันตติวงศ์ก็ได้ ทั้งนี้ สำหรับประเทศไทยนั้น ตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 และได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 เป็นต้นมา ก็ได้ยอมรับมาตลอดว่าปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ดำรงสถานะเป็นประมุขของประเทศ

3.1.2 พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และอัครศาสนูปถัมภก

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะและทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก ซึ่งหมายความว่า ทรงนับถือศาสนาพุทธ และขณะเดียวกัน ก็จะต้องทรงอุปถัมภ์ศาสนาอื่นๆ ด้วย เช่นเดียวกับประมุขของรัฐอื่นๆ

3.1.3 พระมหากษัตริย์ทรงเป็นจอมทัพไทย

การกำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงมีสถานะเป็นจอมทัพไทย ถือเป็นเหตุผลทางจารีตประเพณีที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งถือว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของกองทัพ โดยคำว่า “กษัตริย์” หรือ “ชัตติยะ” นั้น แปลว่า “นักรบผู้ยิ่งใหญ่” การบัญญัติในรัฐธรรมนูญว่าทรงเป็นจอมทัพไทยมาตลอด ก็เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงจารีตประเพณีของไทยที่มีมาแต่เดิม

3.1.4 พระมหากษัตริย์ทรงเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้

สถานะของพระมหากษัตริย์ที่ทรงเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้นั้น ก็ได้รับการบัญญัติรับรองในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 เช่นกัน โดยมีแนวคิดมาจากรัฐธรรมนูญประเทศญี่ปุ่นสมัยเมจิ โดยการบัญญัติสถานะดังกล่าวนี้ หมายความว่ารัฐบาลและประชาชนมีหน้าที่จะต้องเคารพสักการะต่อพระมหากษัตริย์ ส่วนคำว่า “ผู้ใดจะละเมิดมิได้” นั้น หมายความว่าผู้ใดจะฟ้องร้องให้พระมหากษัตริย์ต้องรับผิดชอบโดยตรงไม่ได้

ทั้งนี้ การบัญญัติกำหนดพระราชสถานะดังกล่าว ส่งผลให้พระมหากษัตริย์จะต้องดำรงตนอยู่เหนือการเมือง ดังนั้น จึงไม่อาจทรงแสดงออกว่าฝักใฝ่พรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งได้ แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจะไม่เคยบัญญัติถึงการดำรงตนอยู่เหนือการเมืองของพระมหากษัตริย์โดยตรง แต่ก็ได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่รับรองพระราชสถานะดังกล่าว โดยวินิจฉัยว่า

“หลักการพื้นฐานดังกล่าว ถือเป็นเจตนารมณ์ร่วมของการสถาปนาระบอบการปกครองของไทยไว้ในรัฐธรรมนูญแต่เริ่มแรก และเป็นฉันทามติที่ฝ่ายสภาผู้แทนราษฎรให้การยอมรับปฏิบัติสืบต่อมาว่าพระมหากษัตริย์ ควรดำรงฐานะอยู่เหนือการเมือง โดยเฉพาะในแง่การไม่เข้าไปมีบทบาทเป็นฝักฝ่ายต่อสู้แข่งขันรณรงค์ทางการเมือง อันอาจจะนำมาซึ่งการโจมตี ตีเตียน และกระทบต่อความสงบเรียบร้อย สัมครสมานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับราษฎร....”

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า นอกจากพระมหากษัตริย์ทรงมีสถานะเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้แล้ว ก็ยังทรงมีสถานะอยู่เหนือการเมืองอีกด้วย

3.2 พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ในส่วนของพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์นั้น ถ้าหากพิจารณาถึงรัฐธรรมนูญตั้งแต่กระบวนการร่าง จนถึงบทบัญญัติที่กำหนดพระราชอำนาจให้แก่พระมหากษัตริย์ในรัฐธรรมนูญแล้ว จะเห็นได้ว่า มีทั้งส่วนของพระราชอำนาจในการสถาปนารัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นพระราชอำนาจเกี่ยวกับการก่อให้เกิดรัฐธรรมนูญเอง และบทบัญญัติที่บัญญัติถึงพระราชอำนาจในรัฐธรรมนูญ โดยมีทั้งพระราชอำนาจที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้เป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์เป็นการเฉพาะ และสามารถทรงใช้อำนาจดังกล่าวในการตัดสินใจได้ตามพระราชอัธยาศัย และพระราชอำนาจที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจขององค์กรทางการเมือง (ฝ่ายนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ) ดังนี้

3.2.1 พระราชอำนาจที่เกี่ยวกับการก่อให้เกิดรัฐธรรมนูญ

แม้จะเป็นที่ถกเถียงกันในการยกร่างรัฐธรรมนูญหลายฉบับว่า แท้จริงแล้วนั้น อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญไทยเป็นขององค์กรใดกันแน่ และพระมหากษัตริย์เองทรงมีส่วนในการเป็นเจ้าของอำนาจสถาปนา

รัฐธรรมนูญนั้นหรือไม่ แต่ก็มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหลายฉบับ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน ที่ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนในชั้นการยกร่างรัฐธรรมนูญว่า ในกรณีที่ได้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญเรียบร้อยแล้ว และร่างรัฐธรรมนูญนั้นได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชน หรือได้รับความเห็นชอบโดยผ่านการออกเสียงประชามติแล้วก็ตาม ก็ต้องนำร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวนั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยอันเป็นเงื่อนไขสำคัญในการประกาศใช้ และในการยกร่างรัฐธรรมนูญนั้นยังได้บัญญัติต่อมาอีกว่า ในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยและพระราชทานคืนมา หรือไม่ทรงลงพระปรมาภิไธย และไม่พระราชทานคืนมา ก็จะต้องมีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ถ้าหากพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ ก็ไม่สามารถประกาศใช้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นได้ จะต้องยกร่างใหม่นั้นเอง

การกำหนดถึงพระราชอำนาจในส่วนนี้อาจมีความแตกต่างจากการยกร่างรัฐธรรมนูญในประเทศอื่นๆ แต่เมื่อพิจารณาถึงบทบาทของพระมหากษัตริย์ในสังคมไทยที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าพระราชสถานะและบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ในประเทศไทยมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากบริบททางสังคมในประเทศอื่นๆ จึงไม่เป็นที่น่าแปลกใจว่าประชาชนจะยอมรับให้พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจในการการยกร่างรัฐธรรมนูญไทยแตกต่างจากประเทศอื่นๆ เสมือนหนึ่งว่า ในอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญนั้น แม้จะเป็นของประชาชน แต่ก็มีส่วนที่เป็นของพระมหากษัตริย์ด้วย

3.2.2 พระราชอำนาจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับองค์กรทางการเมือง

ดังที่ได้กล่าวเอาไว้ตอนต้นถึงนิยามของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขแล้วนั้น จะเห็นว่าการใช้อำนาจอธิปไตยนั้น แม้ประชาชนจะเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยดังกล่าวก็จริง แต่การใช้อำนาจอธิปไตยก็มักจะเป็นการใช้อำนาจทางอ้อมโดยผ่านผู้แทน และพระมหากษัตริย์ ในฐานะประมุขแห่งรัฐ ก็จะมีบทบาทเพียงบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจอธิปไตยนั้นด้วย ดังนั้น ในส่วนของการใช้พระราชอำนาจส่วนนี้ จึงเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ทรงมีพระราชอำนาจเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจขององค์กรทางการเมือง ได้แก่ อำนาจนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ และการบังคับใช้บทบัญญัติดังกล่าวนี้ จำเป็นจะต้องพิจารณาบริบทที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติประกอบด้วย โดยพระราชอำนาจในส่วนนี้ที่สำคัญ คือ พระราชอำนาจที่เกี่ยวข้องกับอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ พระราชอำนาจที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจขององค์กรหลักที่ใช้อำนาจอธิปไตย ได้แก่ พระราชอำนาจที่เกี่ยวข้องกับอำนาจนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ และพระราชอำนาจที่เกี่ยวข้องกับการแต่งตั้งบุคคลสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

• พระราชอำนาจที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

เช่นเดียวกับอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดให้การประกาศใช้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมหลังจากที่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาหรือผ่านการออกเสียงประชามติแล้วแต่กรณี ก็จะต้องนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยและประกาศใช้ และแม้ว่าจะมีการพยายามตีความว่าเจื่อนใจของการลงพระปรมาภิไธยนี้จะเป็นเจื่อนใจสำคัญในการประกาศใช้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมหรือไม่ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ถ้าหากพระมหากษัตริย์ไม่ทรงลงพระปรมาภิไธยและพระราชทานคืนมา หรือไม่ทรงพระราชทานคืนมา เป็นการแสดงออกว่าไม่ทรงเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ผลจะเป็นอย่างไร แต่ถ้าหากพิจารณาถึงเจื่อนใจของการลงพระปรมาภิไธยต่อการประกาศใช้ร่างรัฐธรรมนูญแล้ว ก็มีความเป็นไปได้สูงเช่นกันว่า ถ้าหากเกิดเหตุว่าไม่ทรงเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมและไม่ทรงลงพระปรมาภิไธย ก็อาจเป็นเหตุให้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไม่สามารถประกาศใช้ได้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ก็ยังไม่เคยปรากฏว่ามีกรณีใดที่ไม่ทรงลงพระปรมาภิไธยในร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเลย เนื่องจากทรงดำรงพระองค์อยู่ในสถานะ “เหนือการเมือง” นั้นเอง

- พระราชอำนาจที่เกี่ยวข้องกับอำนาจนิติบัญญัติ

รัฐธรรมนูญแทบทุกฉบับจะบัญญัติให้พระราชอำนาจในการคัดค้านร่างกฎหมาย (Veto) แก่พระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นอำนาจที่รัฐธรรมนูญหลายๆ ประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยก็บัญญัติให้แก่ประมุขของรัฐเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมักจะกำหนดให้ในกรณีที่มีการนำร่างกฎหมายที่ผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้วขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว ถ้าหากพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วย ก็จะทรงไม่ลงพระปรมาภิไธย และพระราชทานคืนมา หรือไม่พระราชทานคืนมาภายในเวลาที่กำหนด ซึ่งรัฐสภาสามารถทบทวนร่างกฎหมายนั้น และทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งได้ และถ้าหากยังไม่ทรงเห็นชอบ รัฐสภาก็สามารถลงมติเพื่อยืนยันได้ และถ้าหากมีการลงมติดียืนยัน ก็จะสามารถประกาศใช้กฎหมายได้เสมือนว่าทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว

ทั้งนี้ เราจะเห็นว่าโดยโครงสร้างของรัฐธรรมนูญเอง ได้บัญญัติให้อำนาจในการตัดสินใจสุดท้ายอยู่ที่ตัวแทนของประชาชน แต่ถ้าหากพิจารณาในทางปฏิบัตินั้น พบว่า ประเทศไทยเคยมีกรณีที่รัฐสภาลงมติดียืนยันร่างกฎหมายที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงลงพระปรมาภิไธยครั้งสุดท้ายในสมัยรัชกาลที่ 7 และหลังจากนั้นเป็นต้นมา การลงมติดียืนยันประกาศใช้ร่างกฎหมายที่พระมหากษัตริย์ทรงคัดค้านก็ไม่เคยปรากฏอีกเลย นอกจากนี้ พระมหากษัตริย์ไทยเองก็ทรงถือหลักว่าทรงดำรงพระราชสถานะอยู่เหนือการเมือง ส่งผลให้ทรงแทบไม่เคยใช้พระราชอำนาจการยับยั้งร่างกฎหมายนี้ เว้นเสียแต่ทรงเห็นว่าร่างกฎหมายดังกล่าวนั้นมีความบกพร่องหรือ

ผิดพลาดจริง และรัฐสภาก็จะไม่กว้างกฎหมายนั้นขึ้นพิจารณาอีก ส่งผลให้การลงมติยืนยันตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้นั้น แทบไม่เคยได้บังคับใช้เลยในความเป็นจริง

• พระราชอำนาจที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจของฝ่ายบริหาร

การใช้พระราชอำนาจในส่วนนี้ จะเป็นการใช้อำนาจที่รัฐธรรมนูญบัญญัติว่า “...โดยคำแนะนำของนายกรัฐมนตรี” ซึ่งทรงใช้อำนาจในฐานะที่เป็นประมุขแห่งรัฐเท่านั้น แต่การดำเนินการและการตัดสินใจในการบริหารจัดการจะเป็นของนายกรัฐมนตรีในฐานะประมุขของฝ่ายบริหาร (Head of Government) เช่น การตราพระราชกำหนด ซึ่งเป็นการประกาศใช้กฎหมายระดับเทียบเท่ากับพระราชบัญญัติในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉิน และมีความจำเป็น รีบด่วน ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การตราพระราชกฤษฎีกา หรือการยุบสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้เกิดการเลือกตั้งใหม่ และในบางกรณี รัฐธรรมนูญอาจกำหนดให้การใช้พระราชอำนาจประเภทนี้จะต้องทำโดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เช่น พระราชอำนาจในการประกาศสงคราม และพระราชอำนาจในการทำความตกลงระหว่างประเทศ ทำหนังสือสัญญาสันติภาพ สงบศึก หรือสัญญาอื่นๆ กับนานาประเทศ ซึ่งในทางปฏิบัตินั้นหมายถึงผู้ดำเนินการตัดสินใจเป็นฝ่ายบริหารโดยรัฐธรรมนูญกำหนดเงื่อนไขว่าต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้แทนของประชาชน และพระมหากษัตริย์จะต้องลงนามในการดำเนินการต่างๆ นั้น ในฐานะที่ทรงเป็นประมุขแห่งรัฐ

- พระราชอำนาจที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจของฝ่ายตุลาการ

ในประเด็นเกี่ยวกับพระราชอำนาจที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจขององค์กรตุลาการนี้ ปรากฏชัดเจนครั้งแรกในพระราชบัญญัติการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 ที่บัญญัติให้การทำคำวินิจฉัยของศาลจะต้องกระทำในนามของพระมหากษัตริย์ ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันก็บัญญัติในทำนองเดียวกันว่า อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเป็นอำนาจของศาล และในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ ซึ่งการบัญญัติในลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ซึ่งในสมัยก่อนนั้น พระมหากษัตริย์จะทรงทำหน้าที่ตัดสินคดีให้เกิดความเป็นธรรมแก่ประชาชนของพระองค์ ดังนั้น การกำหนดให้ผู้พิพากษาหรือตุลาการจะต้องพิพากษาหรือวินิจฉัยคดีในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ ก็มิได้แสดงถึงภาระหน้าที่ของผู้พิพากษาหรือศาลในฐานะผู้แทนของพระมหากษัตริย์ในการคุ้มครองประชาชนให้เกิดความสงบสุขด้วยความยุติธรรมภายใต้กฎหมาย

- พระราชอำนาจที่เกี่ยวข้องกับการแต่งตั้งบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งที่สำคัญ

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงลงนามแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่สำคัญ เช่น การแต่งตั้งประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานและรองประธานวุฒิสภา ผู้นำฝ่ายค้าน การแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี เป็นต้น และข้าราชการระดับสูง เช่น ข้าราชการฝ่ายทหารและพลเรือนตำแหน่ง

ปลัดกระทรวง อธิบดี หรือเทียบเท่า ตลอดจนการแต่งตั้งผู้พิพากษาหรือตุลาการในศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร ซึ่งการใช้พระราชอำนาจในส่วนนี้ เป็นพระราชอำนาจที่มีการใช้ตามกำหนดเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ คืออาจมีกระบวนการคัดเลือกมาก่อน หรือผ่านกระบวนการสอบมาก่อนแล้ว เป็นต้น ไม่ได้เป็นพระราชอำนาจโดยเฉพาะ

3.2.3 พระราชอำนาจเฉพาะของพระมหากษัตริย์

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน ได้กำหนดถึงพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ที่เป็นพระราชอำนาจเฉพาะไว้ ซึ่งมีการปรับปรุงบางส่วนจากรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ กล่าวคือ พระราชอำนาจบางอย่างโดยสภาพเป็นพระราชอำนาจโดยเฉพาะของพระมหากษัตริย์อยู่แล้ว แต่รัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมาอาจจะบัญญัติไว้อย่างไม่ชัดเจน หรือไปบัญญัติเรื่องดังกล่าวไว้ในหมวดของคณะรัฐมนตรี ซึ่งทำให้เกิดความสงสัยว่าพระราชอำนาจดังกล่าวนั้นเป็นเรื่องของฝ่ายบริหารหรือไม่ โดยการบัญญัติเรื่องพระราชอำนาจเฉพาะของพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ที่สำคัญ ได้แก่

- **การสถาปนาฐานันดรศักดิ์ และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์**

พระราชอำนาจในส่วนนี้ปรากฏอยู่ตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 เป็นต้นมา แต่ก่อนที่จะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนั้น การสถาปนาฐานันดรศักดิ์ และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จะถูกบัญญัติไว้ในหมวดที่ว่าด้วย

คณะรัฐมนตรี ซึ่งทำให้เรื่องดังกล่าวดูเป็นเรื่องของฝ่ายบริหาร ทั้งที่ความจริงแล้วเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะตามพระราชอัธยาศัย ด้วยเหตุนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน จึงบัญญัติเรื่องการสถาปนาฐานันดร และการพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ตลอดจนการถอดถอน และการเรียกคืนนั้น อยู่ในหมวดพระมหากษัตริย์ เพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้นว่าเป็นพระราชอำนาจเฉพาะ

• การแต่งตั้งและถอดถอนข้าราชการในพระองค์

ความจริงแล้ว เรื่องการแต่งตั้งและถอดถอนข้าราชการในพระองค์ก็เป็นเรื่องที่มีลักษณะเป็นพระราชอำนาจโดยเฉพาะเช่นกัน และตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 ก็ได้บัญญัติเช่นนั้นมาโดยตลอด แต่ก็ขาดความชัดเจนในการบริหารจัดการ ดังนั้น รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจึงบัญญัติเพิ่มเติมให้ชัดเจนว่า การจัดระเบียบการบริหารงานบุคคลของข้าราชการในพระองค์นั้น ก็ให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัยด้วยเพื่อให้สอดคล้องกับหลักที่กำหนดให้พระราชอำนาจที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการในพระองค์นั้นเป็นพระราชอำนาจเฉพาะ ซึ่งหมายรวมถึงการบริหารจัดการการเงินและทรัพย์สินส่วนพระองค์ในส่วนที่เกี่ยวข้องนี้ด้วย

• การแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

การแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์นั้น เป็นกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่สามารถปฏิบัติราชการกิจได้ ก็สามารถตั้งผู้สำเร็จราชการ

แทนพระองค์เพื่อปฏิบัติราชการก็แทนได้ โดยรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ นั้น จะกำหนดให้เมื่อพระมหากษัตริย์ไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักร หรือด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งที่ทำให้ทรงไม่สามารถบริหารราชการได้ ก็สามารถตั้งผู้สำเร็จราชการแทนได้โดยความเห็นชอบของรัฐสภา แต่เนื่องจากปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าในการติดต่อสื่อสารมีมาก การที่พระมหากษัตริย์ไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักร ก็อาจจะไม่จำเป็นต้องตั้งผู้สำเร็จราชการทุกครั้งก็ได้ ดังนั้น รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจึงบัญญัติให้การแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์มีลักษณะเป็นอำนาจเฉพาะมากยิ่งขึ้น คือ ให้เป็นอำนาจของพระมหากษัตริย์ที่จะทรงตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์หรือไม่ก็ได้ และเมื่อทรงตั้งแล้ว ก็ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

• การแต่งตั้งองคมนตรี

การแต่งตั้งองคมนตรีเพื่อทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาในราชการแผ่นดินของพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นหนึ่งในสิทธิของพระมหากษัตริย์ที่จะทรงได้รับคำปรึกษา และรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันก็ได้กำหนดเช่นเดิมว่า การเลือกองคมนตรี และการให้องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งนั้น ให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัย

นอกจากนี้ ยังมีพระราชอำนาจอื่นๆ ที่มีลักษณะเป็นพระราชอำนาจเฉพาะแต่เป็นพระราชอำนาจเฉพาะที่ในทางปฏิบัติแล้ว มีการทำความเห็นเพื่อกลั่นกรองเป็นลำดับขั้นก่อนจะถึงพระมหากษัตริย์ เช่น พระราชอำนาจพระราชทานอภัยโทษ เป็นต้น

3.3 สถานะของพระมหากษัตริย์ และบทบาทของพระมหากษัตริย์ในบริบทสังคมไทย

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น การพิจารณาถึงสถานะและบทบาทของพระมหากษัตริย์ในสังคมไทยนั้น จะพิจารณาเฉพาะบทบาทในรัฐธรรมนูญแต่เพียงอย่างเดียวไม่ได้ หากแต่จะต้องพิจารณาข้อเท็จจริงวัฒนธรรม และประเพณีของสังคมไทยประกอบด้วย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นเป็นพระราชสถานะของพระมหากษัตริย์ที่รัฐธรรมนูญได้รับรองไว้มาโดยตลอด แต่ก่อนที่จะพูดถึงบทบาทและพระราชสถานะของพระมหากษัตริย์ในสังคมไทยนั้น จะต้องทำความเข้าใจก่อนว่า Walter Bagehot นักวิชาการคนหนึ่งได้เคยกล่าวถึงสิทธิของพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขว่าทรงมีสิทธิที่สำคัญ 3 ประการ คือ

- 1) สิทธิที่จะได้รับการปรึกษา (The right to be consulted) ซึ่งหมายถึง สิทธิที่จะทรงรับคำปรึกษาหารือ
- 2) สิทธิที่จะให้กำลังใจ (The right to encourage) ซึ่งหมายถึง สิทธิในการส่งเสริมนโยบายหรือกิจการของรัฐบาลที่เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ และ
- 3) สิทธิที่จะตักเตือน (The right to warn) ซึ่งหมายถึง สิทธิในการตักเตือนรัฐบาลถึงข้อดีข้อเสีย เนื่องจากพระมหากษัตริย์นั้นเป็นผู้ที่ทรงครองราชย์มายาวนาน ย่อมเห็นเหตุการณ์ต่างๆ ในบ้านเมืองตลอดรัชสมัยของพระองค์ จึงทรงเป็นเสมือนแหล่งสะสมประสบการณ์ของบ้านเมืองมากที่สุด

จะเห็นได้ว่า ในส่วนของสิทธิที่จะได้รับการศึกษานั้น มีบัญญัติไว้อยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการกำหนดพระราชอำนาจในการแต่งตั้งองคมนตรีซึ่งเปรียบเสมือนผู้ให้คำปรึกษาแก่พระมหากษัตริย์ เป็นต้น ซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อที่ 3.2 ส่วนสิทธิที่จะให้กำลังใจ และสิทธิที่จะตักเตือนนั้น แม้จะไม่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่เราก็จะพบเห็นได้บ่อยครั้งที่พระมหากษัตริย์ได้ทรงให้กำลังใจ ทรงตักเตือน หรือทรงให้ข้อคิดเห็นหรือคำแนะนำเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาของประเทศ ดังนั้น ถ้าหากพิจารณาบริบททางสังคมไทยแล้ว เราจะเห็นได้ว่าที่ผ่านมา พระมหากษัตริย์ทรงมีสถานะและบทบาทนอกเหนือจากที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ได้แก่

- **ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชาติ** ซึ่งนอกจากจะทรงเป็นประมุขของประเทศอันเปรียบเสมือนสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียว (Unity) ของประเทศไทยแล้ว ก็ยังทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชาติด้วย แม้ว่าจะไม่ได้ทรงเป็นผู้ดำเนินการบริหารราชการแผ่นดิน แต่ทุกครั้งที่ประเทศไทยเกิดวิกฤตทางการเมืองอันเนื่องมาจากปัญหาความขัดแย้ง ความไม่เห็นต่าง หรือปัญหาในการบริหารราชการแผ่นดิน ก็จะทรงเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหาวิกฤตเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย โดยปราศจากการใช้ความรุนแรง หรือเพื่อให้ยุติการใช้ความรุนแรงได้ทุกครั้ง

ที่สำคัญ ในการยกร่างรัฐธรรมนูญหลายครั้งก็ได้มีการบัญญัติพระราชอำนาจที่สะท้อนให้เห็นบทบาทของพระมหากษัตริย์ในฐานะที่เป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชาชน เช่น การยกร่างรัฐธรรมนูญโดย

สภาร่างรัฐธรรมนูญใน พ.ศ. 2492 ก็ได้กำหนดให้พระมหากษัตริย์สามารถมีพระราชวินิจฉัยให้นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้วไปผ่านการออกเสียงประชามติได้ โดยได้ให้เหตุผลตามที่ปรากฏในบันทึกประชุมของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญว่า ถ้าหากสมาชิกทั้งสองสภาเกิดรู้เห็นกันกระทำการที่อาจไม่ดีต่อบ้านเมือง (ซึ่งก็มีความเป็นไปได้ว่า ในบางกรณี ผู้แทนของประชาชนก็อาจมีผลการตัดสินใจที่ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของประชาชน) ก็ให้พระมหากษัตริย์มีพระราชวินิจฉัยว่าจะคืนอำนาจการตัดสินใจในประเด็นดังกล่าวให้แก่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยหรือไม่ แม้ว่าพระมหากษัตริย์จะไม่เคยใช้พระราชอำนาจดังกล่าวเลย แต่การกำหนดกลไกลักษณะนั้นไว้ในรัฐธรรมนูญก็ได้สะท้อนมุมมองของประชาชนในสังคมไทยต่อบทบาทของพระมหากษัตริย์ได้เป็นอย่างดี

• **ทรงเป็นผู้ริเริ่มในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน** : เราจะเห็นได้ว่า แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะไม่ได้บัญญัติอย่างชัดเจนให้พระมหากษัตริย์มีหน้าที่จะแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้แก่ประชาชน แต่ที่ผ่านมา เมื่อประชาชนเกิดความเดือดร้อน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในถิ่นทุรกันดาร ปัญหาเรื่องภัยธรรมชาติ หรือปัญหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจ พระมหากษัตริย์ไทยก็จะเป็นผู้ริเริ่มในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนนั้นเรื่อยมา ทั้งทรงลงพื้นที่ที่เกิดปัญหาด้วยพระองค์เอง และพระราชทานคำแนะนำให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับไปปฏิบัติและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนนั้นอย่างเร็วที่สุด หรือเป็นกรณีที่ทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อนให้ประชาชนโดยตรง เป็นต้น

• **ทรงเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิต** นอกจากจะทรงให้คำแนะนำหรือตักเตือนแก่รัฐบาลในการบริหารราชการแผ่นดินหรือแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชนแล้ว พระมหากษัตริย์ไทยก็ยังทรงเป็นแบบอย่างที่ดีให้ประชาชนในการดำรงชีวิต โดยพระราชทานคำสอนในเรื่องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ประชาชนได้ดำรงชีวิตอย่างพอเพียงและสามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในครัวเรือนได้

จากที่กล่าวมาในบทนี้ จะเห็นว่า พระมหากษัตริย์ในฐานะที่ทรงเป็นประมุขของรัฐภายใต้รัฐธรรมนูญเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งแม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จะได้บัญญัติรายละเอียดเกี่ยวกับสถานะและพระราชอำนาจขององค์พระประมุขไว้อย่างชัดเจน แต่รัฐธรรมนูญก็ยังได้กำหนดให้สามารถใช้บังคับ “ประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” ได้ในกรณีที่ไม่มีบทบัญญัติใดในรัฐธรรมนูญที่จะสามารถใช้บังคับได้ การพิจารณาถึงผลการบังคับใช้บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่บัญญัติถึงพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์จึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับประชาชนในบริบทไทยอันเป็นรากฐานของประเพณีการปกครองดังกล่าวประกอบด้วย ในบทถัดไป จะได้อธิบายขยายความเกี่ยวกับความสัมพันธ์ดังกล่าวเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชสถานะและบทบาทของพระมหากษัตริย์ในฐานะประมุขแห่งรัฐภายใต้รัฐธรรมนูญในบริบทของสังคมไทยที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

//

พระราชสถานะและบทบาทของพระมหากษัตริย์
ในบริบทของสังคมไทย จะพิจารณาแต่เพียง
บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเพียงอย่างเดียวไม่ได้
หากแต่จะต้องพิจารณาจากทัศนคติ
วัฒนธรรมและประเพณีของสังคมไทย

//

4

ความสัมพันธ์ระหว่าง พระมหากษัตริย์กับ ประชาชนในบริบทไทย

ในบทนี้จะได้กล่าวถึงพระราชสถานะและบทบาทของพระมหากษัตริย์ในบริบทของสังคมไทย โดยจะเป็นการกล่าวถึง “ความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับประชาชนในบริบทไทย” ซึ่งจะชี้ให้เห็นว่า การมีพระมหากษัตริย์ดำรงตำแหน่งเป็นประมุขของประเทศไทยนั้น มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ส่งผลให้การพิจารณาถึงสถานะและบทบาทของพระมหากษัตริย์จะพิจารณาแต่เพียงบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเพียงอย่างเดียวไม่ได้ หากแต่จะต้องพิจารณาจากทัศนคติ วัฒนธรรมและประเพณีของสังคมไทยประกอบด้วย เพื่อที่จะขยายความเข้าใจเรื่องบทบาทและสถานะของพระมหากษัตริย์ในความสัมพันธ์กับประชาชน เราสามารถแบ่งช่วงเวลาในการทำ ความเข้าใจได้เป็น 3 ช่วงเวลาดังต่อไปนี้

4.1 ยุคที่ 1 ลงหลักปักฐานและก่อร่างสร้างตัว (พ.ศ. 2325-2394)

ยุคแรกอยู่ในช่วงรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งในยุคสมัยนั้นเป็นยุคสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นยุคสมัยที่บ้านเมืองอยู่ภายใต้สภาวะของการริเริ่มฟื้นฟูราชอาณาจักร การจับสันสงครามกับราชวงศ์คองบอง การลงหลักปักฐานและบูรณะฟื้นฟูจิตวิญญาณของบ้านเมือง ตลอดจนการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจและสร้างความมั่งคั่งให้แก่ประเทศ

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช นอกจากภารกิจในการสร้างกรุงรัตนโกสินทร์ให้เป็นเมืองหลวง และพื้นที่ปลอดภัยเพื่อประชาชนไทยแล้ว พระองค์ได้บำเพ็ญพระราชกรณียกิจในฐานะที่ทรงเป็นนักรบผู้ยิ่งใหญ่ ตลอดรัชสมัย 27 ปีที่ทรงครองราชย์ ทรงรบชนะข้าศึกนับครั้งไม่ถ้วน สงครามครั้งสำคัญที่ประชาชนชาวไทยรู้จักกันดีคือ สงครามเก้าทัพ ที่พม่าได้ส่งกองทัพบารบถึงเก้าทัพในคราวเดียวกัน พระอัจฉริยภาพในการเป็นนักรบของพระองค์ทำให้พม่าต้องล่าถอยทัพกลับไป และไม่สามารถรุกรานประเทศไทยได้อีกเลยตราบจนปัจจุบัน

สิ้นรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช บ้านเมืองจึงสงบสุขและเป็นช่วงระยะเวลาเหมาะสมที่สุดที่จะเรียกขวัญและกำลังใจของประชาชนชาวไทยให้กลับคืนมา พระบาท

สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงทำนุบำรุงความสงบสุขของคนในชาติ ทรงสนับสนุนทั้งศิลปิน และศิลปินวัฒนธรรมทุกแขนง เช่น วรรณคดี วรรณกรรม กวีนิพนธ์ บทละคร และพระองค์ยังมีพระปรีชาสามารถด้าน กวีนิพนธ์ด้วย เช่น กาพย์เห่เรือชมเครื่องคาวหวาน บทละครเรื่องอิเหนา บทพากย์โขนเรื่องรามเกียรติ์ บทเสภาขุนช้างขุนแผน ไชยเชษฐา สังข์ทอง พระอัจฉริยภาพของพระองค์ยังได้แผ่ไพศาลไปทั่วโลก ทำให้ทรงได้รับการยกย่องจากยูเนสโก ให้เป็นบุคคลสำคัญของโลก สาขาวรรณกรรม เนื่องในโอกาสฉลองวันพระราชสมภพครบ 200 พรรษา เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2511

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงทำนุบำรุง พระพุทธศาสนา และการจัดการด้านเศรษฐกิจและการเงินการคลัง ของประเทศ ตลอดจนรัชสมัยของพระองค์ ทรงบูรณปฏิสังขรณ์ และสร้าง วัดวาอาราม เช่น วัดบวรนิเวศราชวรวิหาร วัดเทพธิดารามวรวิหาร และวัดราชนันทารามวรวิหาร ทรงสนับสนุนและส่งเสริมการค้าระหว่าง ต่างประเทศกับทั้งชาวเอเชียและยุโรป และทำสนธิสัญญาการค้าและ สัมพันธไมตรี ส่งผลให้ประเทศไทยได้รับผลประโยชน์ทางการค้าและ เศรษฐกิจเป็นอันมาก

4.2 ยุคที่สอง การเปลี่ยนแปลงให้เป็นสมัยใหม่ (พ.ศ. 2394-2468)

ยุคที่สองคือ พ.ศ. 2394-2468 ซึ่งเป็นยุคที่อยู่ในช่วงรัชสมัยของ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในช่วงระยะเวลานี้ประเทศไทยต้องเผชิญกับภัยจากการล่าอาณานิคมของชาติตะวันตก ซึ่งหลายประเทศทั่วโลกในเวลานั้น ได้ตกเป็นส่วนหนึ่งของเมืองขึ้นของชาติตะวันตกไปแล้ว แม้ว่าราชสำนักสยามจะตระหนักรู้ถึงภัยของการล่าอาณานิคมมาตั้งแต่รัชสมัย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และเริ่มมีการเตรียมความพร้อมอย่างจริงจังในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อให้พ้นจากสถานะนี้เองทำให้พระองค์ทรงแสดงพระอัจฉริยภาพ รู้เท่าทันตะวันตก ทรงพระราชดำริว่า トラบไต่บ้านเมืองไทยยังถูกตราหน้าว่ายังเป็นบ้านป่าเมืองเถื่อน ตรานั้นก็ย่อมถูกเบียดเบียนจนสิ้นอิสรภาพ ทำให้ทรงมีพระบรมพระราชโองการแรกคือ การให้คนทั้งหลายสวมเสื้อ เวลาเข้าเฝ้าพระเจ้าแผ่นดิน ซึ่งข่าวนี้อาจได้ทำให้หนังสือพิมพ์ต่างชาติในสมัยนั้นต่างพากันกล่าวว่า “นี่คือประตูแรกสู่การทำให้เป็นตะวันตก” (westernization) พระองค์ปฏิรูปประเทศไปในสองเส้นทางควบคู่กัน แนวทางหนึ่งคือการรับค่านิยมจากตะวันตกมาใช้ในสังคมไทย และปรับปรุงของเดิมที่มีให้เหมาะสมกับสถานการณ์ภายในที่ต้องเปลี่ยนแปลง เบื้องแรกจึงทรงศึกษาภาษาต่างประเทศจนสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้อย่างคล่องแคล่ว ทรงสนับสนุนให้หมอสอนศาสนาเข้ามาเปิดโรงเรียน

ในเมืองไทย เพื่ออบรมสั่งสอนให้ผู้คนรู้ภาษา วรรณคดี และวิทยาการ ตะวันตก กระทั่งพระราชโอรสธิดาก็ได้รับการถวายพระอักษรภาษาอังกฤษ ทรงเป็นนักอ่านพระอักษรหนังสือพิมพ์และสรรพตำราต่างๆ ของต่างประเทศอยู่เสมอ ทรงประจักษ์จากประเทศเพื่อนบ้านแล้วว่า การรบกับมหาอำนาจยุโรปไม่ใช่หนทางที่จะนำพาให้เกิดสันติภาพ และความมั่นคงได้ ด้วยพระปรีชาญาณ และสายพระเนตรหยั่งเห็น การฉ้อฉลของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำให้ประเทศไทย ผ่านพ้นวิกฤตจักรวรรดินิยมได้โดยไม่เสียเลือดเนื้อ

เมื่อมาถึงสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ลัทธิอาณานิคมได้ดำเนินมาจนถึงจุดสูงสุด จึงได้ทรงปฏิรูปประเทศสยาม ให้ทันสมัยอย่างเร่งด่วน ทรงได้รับการปลูกฝังอบรมแนวพระราชดำริจาก พระบรมชนกนาถในการปฏิรูปและพัฒนาบ้านเมือง พระองค์ทรงเป็น นักปฏิรูป และนักปกครองที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างสูง พระบรม ราชโบายของพระองค์เน้นการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับกาลสมัย โดย ตั้งต้นจากระบบราชการในส่วนกลางซึ่งถือว่าเป็นกลไกสำคัญของประเทศ ก่อนที่จะทรงขยายขยายไปตามหัวเมืองที่เล็กละน้อย พร้อมๆ ไปด้วย การปรับปรุงการภาษี การศาล กระทั่งถึงเรื่องการศึกษา ประเทศไทย ในยุคของพระองค์เป็นจุดเริ่มต้นของสังคมแบบใหม่ที่มุ่งเน้นประโยชน์ ของประชาชน เช่น การยกเลิกระบบจารีตนครบาล การยกเลิกระบบ ทาส-ไพร่ และทรงยกฐานะความเป็นอยู่ของราษฎรด้วยการจัดระบบ การศึกษา เศรษฐกิจ สาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐาน ทรงยกเลิก การปกครองแบบจตุสดมภ์ที่ใช้มาตั้งแต่สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ

ทรงจัดตั้งกระทรวง 12 กระทรวง การปฏิรูปประเทศของพระองค์ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประเทศไทยรอดพ้นจากการตกเป็นอาณานิคมของประเทศมหาอำนาจตะวันตก ทำให้สยามปราศจากข้ออ้างในการทำให้ศิวิไลซ์ (civilization) โดยชาวตะวันตก ประเด็นนี้เป็นเรื่องพิเศษที่สุดของประเทศไทยในสากลโลก แม้นักวิชาการต่างประเทศก็ยอมรับในพระปรีชาสามารถของพระองค์ เพราะประเทศส่วนใหญ่ในโลกเวลานั้น การทำให้เป็นสมัยใหม่ถูกกระทำภายใต้การจัดการของเจ้าอาณานิคมตะวันตก มีเพียงไม่กี่ประเทศเท่านั้นที่ไม่นอกจากจะไม่เสียเอกราชแล้ว ก็ยังสามารถทำนุบำรุงและปรับปรุงประเทศให้ทันสมัยได้โดยตัวเอง

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งเป็นรัชกาลต่อมานั้น ทัวโลกต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงขนาดใหญ่ ทั้งสภาวะสงครามในยุโรป และกระแสเรียกร้องการปกครองในระบอบสาธารณรัฐซึ่งได้แพร่กระจายไปทั่วโลก พร้อมๆ กับการล่มสลายของราชวงศ์สำคัญๆ หลายราชวงศ์ ประเทศสยามในเวลานั้นแม้จะได้รับการปรับปรุงประเทศให้ทันสมัยมาตั้งแต่รัชกาลก่อนแล้ว แต่ในระดับปัจเจกชน อาทิ ประชาชนชั้นล่างนั้นยังไม่ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง รัฐบาลในรัชกาลที่ 6 จึงได้เร่งขยายสิทธิและโอกาสในการศึกษาให้แก่พสกนิกรของพระองค์ อาทิ การออกนโยบายโรงเรียนประชาบาลที่ให้โอกาสแก่บุตรหลานของประชาชนในท้องที่ที่ได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียม หรือการสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยขึ้นมาเพื่อรองรับความต้องการของผู้ที่จะร่ำเรียนในระดับอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยในปัจจุบัน ดอกผลจากการปรับปรุงระบบการศึกษาจากพระราชดำริ

ของพระองค์ทำให้ต่อมาได้เกิดเป็นคนรุ่นใหม่ที่สามารถการศึกษาออกมา และพร้อมที่จะเข้าไปอยู่ในวงการราชการหรือการค้าขาย ซึ่งในเวลานั้น สยามถือว่าเป็นประเทศหนึ่งที่เริ่มมีตัวตนขึ้นมากแล้วในสายตาประชาคมโลก ชาวต่างประเทศเริ่มมีการกล่าวถึงประเทศสยามมากขึ้น โดยเฉพาะในหนังสือและหนังสือพิมพ์ต่างๆ

นอกจากนี้แล้ว การตัดสินพระราชหฤทัยที่แน่วแน่และถูกต้องของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำให้บทบาทของสยามในฐานะประเทศเอกราชไม่แพ้ประเทศบนโลกนั้นสูงเด่นขึ้นมาก เนื่องจากสยามได้ส่งทหารเข้าร่วมรบในสงครามโลกครั้งที่ 1 ในทวีปยุโรป และสงครามครั้งนี้จบลงด้วยชัยชนะของฝ่ายสัมพันธมิตรซึ่งมีสยามเป็นหนึ่งในนั้น ด้วยเหตุนี้ เป็นโอกาสให้สยามได้แสดงศักยภาพว่าแม้ตนจะเป็นประเทศเล็ก แต่ก็มีคามอารยะและสิทธิทัดเทียมกับบรรดาประเทศมหาอำนาจอื่นๆ สยามได้แสดงเจตจำนงต่อประชาคมโลกว่าในรัชกาลที่ผ่านมาสยามต้องการจะปฏิรูปปรับปรุงประเทศให้ทันสมัยอยู่เสมอ แต่ติดด้วยเงื่อนไขของ “กฎหมายระหว่างประเทศที่ไม่เป็นธรรม” ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมาที่ได้ลิดรอนสิทธิเสรีภาพของรัฐบาลสยามในการกำหนดนโยบายต่างๆ และด้วยพระปรีชาสามารถของรัชกาลที่ 6 ในการตัดสินพระทัยเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 กับฝ่ายสัมพันธมิตรในครั้งนี้ ทำให้ประเทศมหาอำนาจต่างๆ ตัดสินใจที่จะแก้ไขกฎหมายระหว่างประเทศที่ไม่เป็นธรรมนั้นกับสยาม โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา และอังกฤษที่ราชสำนักสยามมีสายสัมพันธ์อย่างพิเศษ ด้วยเหตุนี้ในเวลาไม่นานนักสยามจึงได้รับสิทธิและเสรีภาพมากขึ้นในการกำหนดนโยบายทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ในส่วนของการศึกษานั้น ทรงส่งเสริมการศึกษา โดยทรงสร้างโรงเรียนขึ้นแทนวัดประจำรัชกาล เช่น โรงเรียนมหาดเล็กหลวง (ปัจจุบันคือ โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย) และทรงโปรดเกล้าฯ ให้ประดิษฐานโรงเรียนข้าราชการพลเรือนขึ้นเป็น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พระอัจฉริยภาพของพระองค์อีกประการหนึ่งซึ่งมีผลตกทอดมาจนถึงชนรุ่นหลัง คือ การตราพระราชบัญญัติคลังออมสิน พ.ศ. 2456 เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักการออมเพื่อเป็นรากฐานความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของประเทศไทย พระองค์ทรงยกเลิกบ่อนการพนัน และลดการค้าฝิ่น แม้ว่านโยบายนี้จะทำให้รายได้ของรัฐบาลลดลงไปก็ตาม เนื่องจากทรงเล็งเห็นว่าสิ่งเหล่านี้เป็นการมอมเมา และทำลายสุขภาพร่างกายของประชาชน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงได้รับการถวายพระราชสมัญญาเป็น สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า ในปี พ.ศ. 2524 เนื่องในโอกาสฉลองวันพระราชสมภพครบ 100 พรรษา เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2524 ยูเนสโกได้ยกย่องพระเกียรติคุณของพระองค์ให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกด้านวัฒนธรรม

4.3 ยุคที่สาม ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (พ.ศ. 2468 ถึงปัจจุบัน)

ในยุคที่สาม เป็นยุคระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข คือ รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ ยุคสมัยดังกล่าวเป็นยุคสมัยที่บ้านเมืองเกิดปัญหาหลายประการ อันสืบเนื่องมาจากบริบทโลก เช่น สภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ สงครามโลกครั้งที่สอง และสงครามเย็น เป็นต้น

โดยในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ผลจากสงครามนำไปสู่ความปั่นป่วนทางเศรษฐกิจ และในรัชสมัยของพระองค์ได้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ของโลก (The Great Depression) แต่พระองค์ก็ได้ใช้พระอัจฉริยภาพในการบริหารราชการภายใต้สภาวะข้อจำกัดดังกล่าว ได้แก่ การควบคุมงบประมาณ ตัดทอนรายจ่ายที่ไม่จำเป็นต่างๆ ลดอัตราเงินเดือนข้าราชการ ปรับปรุงระบบภาษี และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2471 พระองค์ยังริเริ่มปรับปรุงระบบการสื่อสาร คมนาคมภายในประเทศให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น เช่น ถวายทอดเสียงทางวิทยุเป็นครั้งแรกของประเทศไทยในพิธีเปิดสถานีวิทยุกรุงเทพที่พระราชวังพญาไท สร้างปฐมบรมราชานุสรณ์และ

สะพานพุทธยอดฟ้าเพื่อเชื่อมฝั่งธนบุรีและกรุงเทพมหานครเข้าด้วยกัน ขยายเส้นทางรถไฟทางทิศตะวันออกจากจังหวัดปราจีนบุรีถึงชายแดนประเทศกัมพูชา นอกจากนี้ พระอัจฉริยภาพด้านการศึกษา ศิลปวัฒนธรรม ของพระองค์ก็เป็นที่ประจักษ์แก่ชนรุ่นหลังเช่นกัน ทรงตราพระราชบัญญัติ คัมภีร์วรรณกรรมและศิลปกรรมในปี พ.ศ. 2475 ทรงโปรดให้สร้าง หนังสือพระไตรปิฎกภาษาบาลี (ฉบับสยามรัฐ) เพื่อเป็นอนุสาวรีย์เชิดชู พระเกียรติของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า ทรงสถาปนา ราชบัณฑิตยสภา ส่วนในด้านสังคม พระองค์เป็นผู้ริเริ่มสร้างค่านิยม ให้มีสามีภรรยาเพียงคนเดียวตามแบบนานาอารยประเทศ ริเริ่มให้มีการจดทะเบียนสมรส ทะเบียนหย่า เป็นต้น

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล เป็นช่วงเวลาที่ยุทธศาสตร์โลกครั้งที่ 2 เพิ่งสงบลง มีความขัดแย้งระหว่าง ชาวจีนซึ่งถือว่าประเทศตนเป็นผู้ชนะสงครามกับชาวไทยซึ่งชาวจีนถือว่า อยู่ฝ่ายผู้แพ้สงคราม ความขัดแย้งดังกล่าวมีความรุนแรงมากจนแทบ จะเป็นสงครามกลางเมือง แต่ด้วยพระอัจฉริยภาพและพระเมตตาของ พระองค์ พระองค์ตัดสินพระทัยประพาสสำเพ็ง แม้ว่ารัฐบาลจะทัดทาน พระองค์เพราะเป็นพื้นที่ขัดแย้งหลัก มีอันตรายมากที่สุด การเสด็จ พระราชดำเนินเยือนสำเพ็ง ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก เป็นการยุติ ความขัดแย้งระหว่างชาวจีนและชาวไทยอย่างสิ้นเชิง จนถึงบัดนี้ชาวจีน และชาวไทยเปรียบเหมือนเป็นพี่น้องท้องเดียวกัน ไม่มีความขัดแย้งกัน อีกเลย

เมื่อเข้าสู่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระองค์ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อการดูแลทุกข์สุขของอาณาประชาราษฎร์ เพื่อให้ประชาชนคนไทยอยู่เย็นเป็นสุขในทุกๆ ด้าน ผ่านศาสตร์สามประการ

ศาสตร์ประการแรกคือ ศาสตร์แห่งการพัฒนา ซึ่งได้ทรงริเริ่มผ่านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริหลายพันโครงการ ทรงส่งเสริมความสมัครสมานสามัคคีของคนในชาติ ด้วยพระบรมราโชวาท “รู้จักสามัคคี” และทรงพระมหากรุณาพระราชทานหลักปรัชญาแห่งการครองตน การดำเนินชีวิต และการปฏิบัติงาน จนได้รับการยอมรับจากประชาคมโลกว่า เป็นหนทางที่จะนำการพัฒนาการพัฒนาระบบยั่งยืนมาสู่สังคมได้อย่างแท้จริง คือ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรในการแก้ไขวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เป็นภัยคุกคามต่อความสุขของประชาชน มีพระราชประสงค์ให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองเป็นเบื้องต้นแรกก่อน เมื่อประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ด้วยปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตแล้ว จึงทรงพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานปรัชญาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อันเป็นความสุขภายใน ซึ่งเป็นพระราชดำริสำคัญที่จะนำพาคนไทยไปสู่การปฏิรูปทางความคิดและการดำรงชีวิต โดยการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้นที่การปฏิบัติอย่างพอประมาณ มีเหตุผล สามารถสร้างภูมิคุ้มกันแก่ตนเองได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงบนเงื่อนไขพื้นฐานคือ ความรู้คู่คุณธรรม พระองค์ทรงมีพระวิริยอุตสาหะ

อย่างแรงกล้าในอันที่จะนำพาให้ราษฎรมีความสามารถที่จะตระหนักและกระจำในปรีชาญาณนี้ ทรงเป็นผู้นำในการพัฒนาที่สมดุลระหว่างการพัฒนาในด้านวัตถุและการพัฒนาด้านจิตใจ

ศาสตร์ประการที่สองคือ ศาสตร์แห่งการปฏิบัติ คือทรงดำรงตนเป็นแบบอย่าง ทรงสอนการใช้ถ้อยคำ ความมีระเบียบ วิธีคิด และวิธีทำงาน ทรงมีพระราชดำริอันลึกซึ้งเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ เช่น เมื่อรัฐบาลขอพระราชทานอภัยโทษมายังพระองค์แล้ว เมื่อทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว พระองค์จึงได้ให้นำเอกสารมายื่นให้กับรัฐบาลประกาศทันที หากถึงระยะเวลาไฉไลหลายวันตามวันหยุดราชการ ถ้าผู้ที่ได้รับพระราชทานพระราชกรณียาแล้วเป็นอะไรไปก่อน เขาจะได้ชื่อว่าติดคุกจนกระทั่งเสียชีวิต เมื่อทรงพระราชทานพระราชกรณียาแล้ว พระกรณียานั้นต้องไปถึงโดยทันที นี่คือศาสตร์แห่งพระราชกรณียาในการประพฤติปฏิบัติ

ศาสตร์ประการสุดท้ายคือ ศาสตร์แห่งการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้ประชาชนอยู่อย่างปรองดองและมีมิตรจิตมิตรใจต่อกัน สิ่งนี้คือองค์ความรู้ที่สำคัญอันสัมพันธ์กับพระราชดำริของพระองค์ ซึ่งบางครั้งแปลกและยิ่งใหญ่ แตกต่างจากสิ่งที่คนปกติธรรมดาจะคิดได้ ซึ่งเป็นศาสตร์ในการทรงงานที่ละเอียด รอบคอบ และลึกซึ้ง เป็นศาสตร์แห่งการให้คนที่มีความเห็นที่แตกต่างเข้ามาอยู่ร่วมกันได้ และเช่นเดียวกับที่เคยพระราชทานพระราชดำรัสว่า กฎหมายกับความยุติธรรมเป็นคนละเรื่องกัน กฎหมายเป็นเพียงวิธีทางหนึ่งที่จะนำไปสู่ความยุติธรรม แต่ต้องเข้าใจว่าเพื่อที่จะดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางนั้นอาจจะมีวิธีทางอื่นอีกก็ได้ กฎหมายควรจะถูกนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกาลเทศะ

ในปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ได้โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ตั้งแต่ทรงพระเยาว์ และเมื่อพระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินกลับมาจากการศึกษาในต่างประเทศ ทรงได้แบ่งเบาพระราชภารกิจจากพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในภูมิภาคต่างๆ ทรงรับฟังปัญหาจากราษฎรที่เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยม และทรงหาวิธีการที่จะช่วยแก้ไขปัญหาเหล่านั้น ทรงตรวจตราโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ที่ทรงริเริ่มไว้ว่ามีส่วนใดที่จะต้องปรับปรุงเพิ่มเติมเพื่อให้โครงการเหล่านั้นเป็นประโยชน์ที่ยั่งยืนแก่ราษฎรต่อไป

ตัวอย่างของพระราชกรณียกิจที่สำคัญ อาทิ ในด้านพุทธศาสนา ทรงเสด็จพระราชดำเนินไปปฏิบัติพระราชกิจทางพระพุทธศาสนาอย่างสม่ำเสมอ ทรงนำคณะพุทธศาสนิกชนไปสักการะปูชนียสถานที่สำคัญ ทรงบริจาคพระราชทรัพย์เพื่อประโยชน์ทางศาสนา จึงมีผู้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินเพื่อสมทบทุนเพื่อการกุศลเป็นจำนวนมาก ด้านการศึกษา ทรงพระราชานุญาตให้ใช้อาคารของกรมทหารมหาดเล็กราชวัลลภรักษาพระองค์เป็นที่ตั้งของโรงเรียนอนุบาลชื่อว่า โรงเรียนอนุบาลทหารมหาดเล็กราชวัลลภ ต่อมาได้รับพระราชทานชื่อใหม่ว่า

โรงเรียนอนุราชประสิทธิ์ และทรงพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ สมทบเป็นค่าก่อสร้างโรงเรียนมัธยมศึกษาที่อยู่ในชนบททางไกลคมนาคม ไม่สะดวก

ในด้านการแพทย์และสาธารณสุขนั้น ทรงสนพระราชหฤทัย ในการประกอบพระราชกรณียกิจด้านการแพทย์และสาธารณสุข รัฐบาล ได้น้อมเกล้าถวายโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเนื่องในพระราชพิธี อภิเชกสมรส จำนวน 21 แห่ง ทุกภูมิภาคของประเทศ ทรงพระอุตสาหะ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมโรงพยาบาลสมำเสมอ พระราชทาน พระราชทรัพย์สนับสนุนให้มีอุปกรณ์ทางการแพทย์ เครื่องมือเครื่องใช้ ที่ทันสมัยเพื่อสามารถให้บริการที่ดีแก่ประชาชน

ในด้านสังคมสังเคราะห์นั้น ทรงพระกรุณาห่วงใยในการพัฒนา คุณภาพชีวิตของประชาชนโดยเฉพาะเยาวชนที่ด้อยโอกาสและขาดแคลน ได้ทรงพระอุตสาหะเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมชุมชนแออัด ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าพระราชทานเครื่องอุปโภคบริโภค เครื่องกีฬา เครื่องดับเพลิง โปรดเกล้าฯ ให้กรมทหารในบังคับบัญชาของพระองค์ ร่วมกับประชาชนพัฒนาสิ่งแวดล้อม และพระราชทานพระราชทรัพย์ สนับสนุนโครงการของชุมชน เช่น โครงการพัฒนาเด็กเล็กที่ขาดแคลน โครงการปราบปรามยาเสพติดในหมู่เยาวชน

ในด้านการเกษตร ทรงสนพระราชหฤทัยในการประกอบ พระราชกรณียกิจในด้านการเกษตร ทรงสืบสานพระราชกรณียกิจของ พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรและ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ในการแก้ปัญหาความเดือดร้อนของพสกนิกร และการพัฒนาส่งเสริม เกษตรกรรม ทรงสนับสนุนโครงการคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ในพระราชานุเคราะห์ เพื่อให้เกษตรกรได้เรียนรู้เทคโนโลยีการเกษตรที่ทันสมัย จากนักวิชาการสาขาต่างๆ

ในด้านการต่างประเทศนั้น ทรงเสด็จพระราชดำเนินแทน พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ไปทรงเยือนมิตรประเทศ ซึ่งนอกจากทรงมุ่งมั่น ที่จะเจริญสัมพันธไมตรีแล้ว ยังสนพระราชหฤทัยในการทอดพระเนตร และศึกษากิจกรรรมต่างๆ ที่ทรงนำมาเป็นประโยชน์ในการพัฒนา บ้านเมืองไทยด้วย

ในด้านราชการนั้น หลังจากที่ทรงสำเร็จการศึกษาด้านการทหาร จากโรงเรียนนายร้อยดันทรูน ประเทศออสเตรเลีย ทรงเพิ่มพูนประสบการณ์ ด้วยการทรงฝึกเพิ่มเติมและศึกษาต่องานด้านการทหารทั้งในประเทศและ ต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง ทรงพระวิริยะอุตสาหะในการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ด้านการบิน ทรงเป็นเจ้าฟ้านักบินขับไล่ไอพ่นพระองค์ แรกในพระบรมราชจักรีวงศ์ และมีชั่วโมงบินขับเครื่องบินขับไล่แบบ F5 มากที่สุดในกองทัพอากาศ ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจด้านการทหาร โดยทรงเข้าร่วมปฏิบัติการรบในการต่อต้านการก่อการร้ายในสมรภูมिरบ ด้วยพระองค์เอง แม้ในสถานการณ์ที่ไม่น่าไว้วางใจ แต่พระองค์ทรงยืนยันทนหนักแน่นที่จะต้องแก้ไขสถานการณ์ โดยในการปราบปรามผู้ก่อการร้าย ณ ฐานปฏิบัติการบ้านหมากแข้ง มีพระประสงค์เพื่อที่จะฟื้นฟูขวัญและ

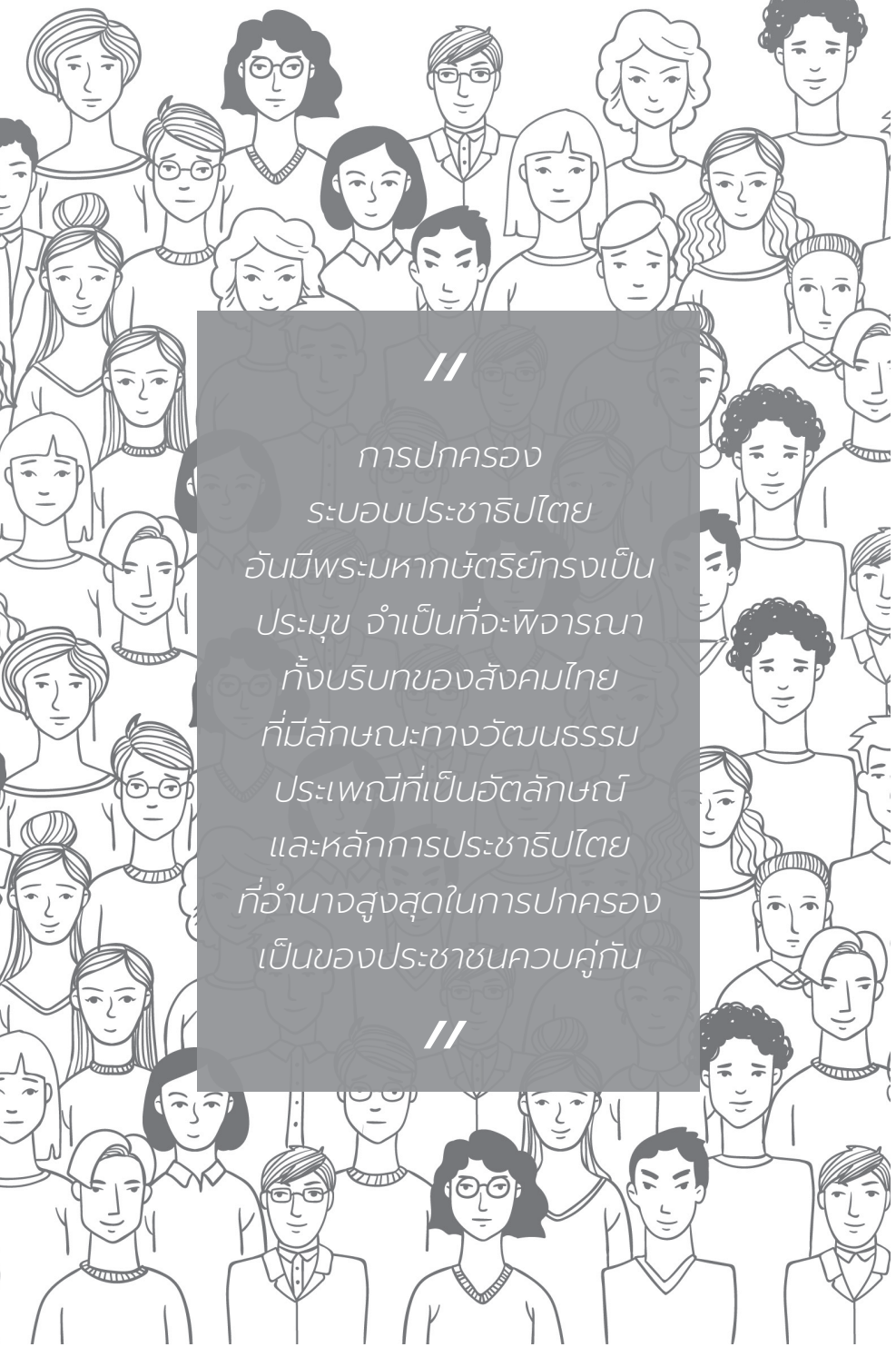
กำลังใจแก่ราษฎรที่กำลังหวาดกลัว ทรงปฏิบัติพระองค์เป็นแบบอย่างแก่นายทหาร ทรงนำชุดปฏิบัติงานออกลาดตระเวน พระองค์ได้แสดงความกล้าหาญ มีน้ำพระทัยเด็ดเดี่ยวอย่างน่าสรรเสริญยิ่ง โดยมีได้หวั่นเกรงว่าจะเกิดอันตรายจากกับระเบิดและการซุ่มยิงของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์แต่อย่างใด นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอันล้นพ้นอย่างหาที่เปรียบไม่ได้ในการกิจที่ทรงปกป้องประเทศชาติและประชาชนด้วยชีวิตของพระองค์เอง ขอพระองค์ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

ในด้านการส่งเสริมสุขภาพนั้น ทรงเห็นความสำคัญของสุขภาพส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในการร่วมออกกำลังกาย ทำให้สุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ ปลุกฝังให้ประชาชนรักการออกกำลังกาย เสริมสร้างความมีน้ำใจนักกีฬา และเสริมสร้างความสามัคคีของคนในชาติ โดยทรงริเริ่มกิจกรรม Bike for Mom ปั่นเพื่อแม่ กิจกรรมปั่นจักรยานเฉลิมพระสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 83 พรรษา 12 สิงหาคม พ.ศ. 2558 และกิจกรรม Bike for Dad ปั่นเพื่อพ่อ เนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 88 พรรษา 5 ธันวาคม พ.ศ. 2558

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงห่วงใยและทรงคำนึงถึงความอยู่ดีมีสุขของประชาชนเป็นสำคัญ และทรงมีพระราชปณิธานแน่วแน่ที่จะทำให้ประเทศชาติมั่นคงและประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ด้วยมีพระราชประสงค์ที่จะสืบสาน รักษา และต่อยอด โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และแนวพระราชดำริต่างๆ ในการบำบัดทุกข์ และบำรุงสุข

ให้ประชาชนและพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า โดยโครงการจิตอาสา เราทำความดี ด้วยหัวใจ เป็นหนึ่งในพระราชปณิธานอันแน่วแน่ที่จะทรงปลุกจิตสำนึกให้ปวงชนชาวไทยได้ร่วมกันบำเพ็ญประโยชน์ รวมพลังสร้างชาติ การงานจิตอาสา สังคมไทยต้องเชิดชูคนดี สร้างสังคมเป็นหลักชัยใต้ร่มพระบารมี

พระบรมจักรีราชธาธิราชทั้ง 10 พระองค์ ต่างมีพระคุณอันประเสริฐเลิศล้ำ ยากที่จะสรรหาถ้อยคำพรรณนาได้ครบถ้วน พระมหากษัตริย์ที่ได้พระราชทานไว้ให้แก่ปวงชนชาวไทย ผ่านพระบรมราชโบายแห่งการปกครอง พระบรมราชโองการ พระราชดำรัส และพระราชกรณียกิจของพระองค์ได้ประจักษ์แก่สายตาและหัวใจของอาณาประชาราษฎร์ อีกทั้งพระราชจริยวัตรที่ทรงประพฤติปฏิบัติพระองค์เป็นแบบอย่างอันควรค่าแก่การน้อมนำมาเจริญตามรอยเบื้องพระยุคลบาทเพื่อนำมาสรสรสร้างความสำเร็จร่มเย็นมาแต่ตัวเอง ครอบครัว บ้านเมือง และประเทศชาติสืบไป

//

การปกครอง
ระบอบประชาธิปไตย
อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น
ประมุข จำเป็นที่จะพิจารณา
ทั้งบริบทของสังคมไทย
ที่มีลักษณะทางวัฒนธรรม
ประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์
และหลักการประชาธิปไตย
ที่อำนาจสูงสุดในการปกครอง
เป็นของประชาชนควบคู่กัน

//

5

บทส่งท้าย

เนื้อหาทั้งสี่บทของหนังสือเล่มนี้ได้พยายามสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับ “การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” ที่นิยามความหมายไว้ว่าหมายถึง ระบอบการปกครองที่ “ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดในการปกครองและสามารถใช้อำนาจนั้นได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของรัฐภายใต้รัฐธรรมนูญ” และได้นำเสนอคำอธิบายที่เป็นรายละเอียดขององค์ประกอบสำคัญของการปกครองระบอบดังกล่าวซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประการ ได้แก่ (1) อำนาจการปกครองของประชาชน (บทที่ 1) (2) การใช้อำนาจของประชาชน (บทที่ 2) และ (3) บทบาทและสถานะของพระมหากษัตริย์ในฐานะที่ทรงเป็นประมุขของรัฐภายใต้รัฐธรรมนูญ (บทที่ 3-4)

ในบทที่ว่าด้วยอำนาจการปกครองของประชาชน เป็นการกล่าวถึงหลักการสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ถือว่าอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ หรือที่เรียกว่า “อำนาจอธิปไตย” นั้นเป็นของประชาชนทุกคนร่วมกัน และในการใช้อำนาจอธิปไตยนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 3 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายนิติบัญญัติ คือการใช้อำนาจโดยรัฐสภาในการออกกฎหมาย พิจารณาเงินงบประมาณ และตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล ฝ่ายบริหาร คือการใช้อำนาจโดยรัฐบาลในการนำกฎหมายมาบังคับใช้ และออกกฎหมายบางส่วน ตลอดจนป้องกันประเทศ ดูแลกิจการระหว่างประเทศ ระบบเศรษฐกิจ และการจัดบริการสาธารณะ และฝ่ายตุลาการคือการใช้อำนาจโดยศาลในการตีความตามตัวบทกฎหมาย และรัฐธรรมนูญ รวมทั้งตัดสินพิพากษาคดีความต่างๆ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการใช้อำนาจและเกิดการตรวจสอบถ่วงดุลซึ่งกันและกัน

ในบทที่ว่าด้วยการใช้อำนาจของประชาชน เป็นการอธิบายขยายความให้เห็นว่าประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจการปกครองนั้นสามารถใช้อำนาจที่แต่ละคนเป็นเจ้าของร่วมกันได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในทางตรง ประชาชนแต่ละคนสามารถใช้สิทธิในการได้รับบริการและการปกป้องคุ้มครองจากรัฐ มีเสรีภาพในการแสดงออกและเรียกร้องสิทธิที่ดินและชุมชนพึงมีพึงได้ในเรื่องต่างๆ ประชาชนยังสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการนิติบัญญัติและกระการตัดสินใจนโยบายได้ด้วยตนเอง ผ่านช่องทางต่างๆ เช่น การเข้าชื่อเสนอกฎหมาย การมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะและการจัดทำงบประมาณ การออกเสียงประชามติ เป็นต้น ส่วนทางอ้อม ประชาชนสามารถใช้อำนาจผ่าน

การเลือกตั้งผู้แทนเพื่อทำหน้าที่ในฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

ในบทที่ว่าด้วยบทบาทและสถานะของพระมหากษัตริย์ ในฐานะที่ทรงเป็นประมุขของรัฐภายใต้รัฐธรรมนูญ เป็นการอธิบาย เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ในฐานะที่ทรงเป็นประมุขแห่งรัฐของประเทศไทย ผ่านบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญซึ่งบัญญัติเรื่อง พระราชสถานะและพระราชอำนาจไว้อย่างชัดเจน โดยเมื่อพิจารณาจาก บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่มีผลใช้บังคับในปัจจุบันแล้ว จะเห็นว่าพระมหากษัตริย์ในฐานะที่ ทรงเป็นประมุขของรัฐภายใต้รัฐธรรมนูญนั้นมีพระราชสถานะ ได้แก่ ทรงเป็นประมุขของรัฐ เป็นที่เคารพสักการะผู้ใดจะละเมิดมิได้ ทรงเป็น พุทธมามกะและอัครศาสนูปถัมภก ทรงเป็นจอมทัพไทย นอกจากนี้ พระมหากษัตริย์ในฐานะประมุขแห่งรัฐยังทรงมีพระราชอำนาจใน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ และ พระราชอำนาจเฉพาะ ได้แก่ การสถาปนาฐานันดรศักดิ์และพระราชทาน เครื่องราชอิสริยาภรณ์ การแต่งตั้งและถอดถอนข้าราชการในพระองค์ การแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ การสืบราชสันตติวงศ์ การแต่งตั้งองค์มนตรี และการพระราชทานอภัยโทษ

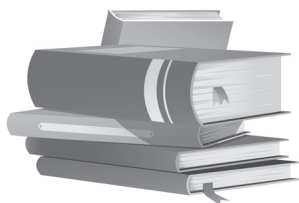
นอกจากนี้ ในบทที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์ กับประชาชนในบริบทไทย ยังได้ชี้เพิ่มเติมให้เห็นว่าการมีพระมหากษัตริย์ ดำรงตำแหน่งเป็นประมุขของประเทศไทยนั้น มีความเป็นมาทาง ประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ทำให้การพิจารณาถึงสถานะและบทบาทของ

พระมหากษัตริย์จะพิจารณาแต่เพียงบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเพียงอย่างเดียวไม่ได้ หากแต่จะต้องพิจารณาผ่านบริบททางวัฒนธรรม ประเพณี และทัศนคติของผู้คนในสังคมประกอบด้วย ซึ่งทำให้เข้าใจสถานะและบทบาทที่พระมหากษัตริย์ทรงมีต่อประชาชนชาวไทย ได้แก่ ทรงเป็นแบบอย่างที่เป็นรูปธรรมที่สุดของความเป็นไทย ทรงเป็นต้นคิดและเป็นแบบอย่างของการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และยังทรงดำรงพระราชสถานะเหนือการเมือง อันทำให้พระองค์ทรงดำเนินพระราชสถานะเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชาติ

ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่าการทำความเข้าใจเกี่ยวกับ “การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” ซึ่งรูปแบบการปกครองที่ประเทศไทยยึดถือมาตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี 2475 จำเป็นที่จะพิจารณาทั้งบริบทของสังคมไทยที่มีลักษณะทางวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ และหลักการประชาธิปไตยที่อำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของประชาชนควบคู่กัน

บรรณานุกรม

ส่วนที่ 1 ระบอบประชาธิปไตยและค่านิยมประชาธิปไตย

ภาษาไทย

แกรี่ วาสเซอร์แมน. (2557). **การเมืองอเมริกัน: โครงสร้าง สถาบัน กระบวนการ (The Basics of American Politics)**, ปราณี ทิพย์รัตน์ และสิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์, แปล กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เดวิด เฮลด์. (2564). แปลโดย สุทธิมาน ลิ้มปณฺสรณ์. **นานาประชาธิปไตย** กรุงเทพฯ: บั๊คสเคป.

ลิขิต อีรวะดิน. (2548). **การเมืองการปกครองของไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาษาอังกฤษ

Anne Stevens. (2003). **Government and Politics of France**, 3rd edition. New York: Palgrave Macmillan.

Dahl A. Robert (2011). **On Democracy**. New Haven: Yale University Press

F. N. Forman and N. D. J. Baldwin (1999). **Mastering British Politics**. London: Macmillan Press, 1999: Chapter 10-11.

Gabriel Almond, Russell Dalton and G. Bingham Powell, eds. (2002). **European Politics Today**. Second Edition. New York: Longman.

ส่วนที่ 2 พลเมือง สิทธิ เสรีภาพ และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ภาษาไทย

คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และ คณะ. (2544). ตัวอย่างเทคนิคการมีส่วนร่วมของประชาชนและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า

จันทนา สุทธิจारी. (2544). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ วี.เจ. พรินติ้ง.

เจมส์ แอล. เครย์ตัน แปลโดย วันชัย วัฒนศัพท์ และ ถวิลวดี บุรีกุล. (2551).

**คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน : การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้
ชุมชนมีส่วนร่วม.** นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า

ถวิลวดี บุรีกุล. (2548). **การมีส่วนร่วม แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ.**
(พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า

ถวิลวดี บุรีกุล. (2557). **การมีส่วนร่วมในทางการเมืองกับการเมือง
ภาคประชาชน.** รัฐสภาสารกรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และ ถวิลวดี บุรีกุล. (2552). **ประชาธิปไตยแบบ
มีส่วนร่วม = Participatory democracy.** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ
: สถาบันพระปกเกล้า

ภัชรา คติกุล, เรืองรวี พิชัยกุล. (2558). **หลักสูตรและคู่มือการฝึกอบรม
การพัฒนาผู้นำเยาวชนสำหรับวิทยาการเผยแพร่ความรู้การเมือง
ภาคพลเมืองสู่เยาวชน สถาบันพระปกเกล้า.** กรุงเทพฯ: สถาบัน
พระปกเกล้า.

วัชรรา ไชยสาร. (2545). **การมีส่วนร่วมในทางการเมืองกับการเมือง
ภาคประชาชน.** รัฐสภาสาร, พฤษภาคม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.).(2560). **การบริหาร
ราชการแบบมีส่วนร่วม: เทคนิควิธีและการนำไปสู่การปฏิบัติ.**
กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอมมหาวิทยาลัยสวนสุนันทา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). **รายงาน
การวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาการศึกษา
เพื่อสร้างความเป็นพลเมือง.** กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิก

สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง (2550). **โครงการสร้างสำนักพลเมือง (Project Citizen)**. สถาบันพระปกเกล้า.

สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง. (2557). **หลักสูตรฝึกอบรมวิทยากรเผยแพร่ความรู้การเมืองภาคพลเมืองสู่เยาวชน พ.ศ. 2557**. สถาบันพระปกเกล้า

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2551). **การเมืองภาคพลเมือง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

ภาษาอังกฤษ

Bellamy, Richard. (2014). “The Theories and Practices of Citizenship”. in R. Bellamy & M. Kennedy- MacFoy, eds. **Citizenship: Critical Concepts**. 4 Volumes, Routledge, 2014. pp.1-23. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2348922>

Delton, J. Russell. (2007). **Good Citizen: How a Younger Generation Is Reshaping American Politics**. Washington DC.: CQ Press.

Marshall, T.H. (2009). “Citizenship and Social Class”. in Jeff Manza and Michael Sauder, **Inequality and Society**. New York: W.W.Noton and Co., 2009. Pp.148-154.

Thomassen, Jacques (1995). “Support for democratic values”. in Hans-Dieter Klingemann, Dieter Fuchs. Eds. **Citizens and the State**. Oxford: Oxford University Press.

Westheimer, Joel and Kahne, Joseph. (2004). “What Kind of Citizen? The Politics of Educating for Democracy”. in American Educational Research Journal. Volume 41 N. 2. Summer. 2004.

ส่วนที่ 3 สถาบันพระมหากษัตริย์

ภาษาไทย

ธงทอง จันทรางศุ. (2529). “พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในทางกฎหมายรัฐธรรมนูญ”. **วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต** ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธงทอง จันทรางศุ. (2550). **พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในทางกฎหมายรัฐธรรมนูญ**. กรุงเทพฯ:บริษัท เอส.ซี.พี.ринท์แอนด์แพค จำกัด

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2553). **การปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475**. พิมพ์ครั้งที่ 5. นนทบุรี: ฟาเดียวกัน.

นายกองตรี ธารณา คชเสนี และ ว่าที่ร้อยตรี น้ำเพชร คชเสนี สัตยารักษ์ (2561). **ประวัติศาสตร์ชาติไทย**. บุรีรัมย์: บริษัทเพ็ชรสายสวรรค์ จำกัด
ลิขิต อีร์เวคิน. (2544). **วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศุภมิตร ปิตินันท์. (2563). **จุดเริ่มต้นสถาปนา “การปกครองประชาธิปไตยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข”**. สถาบันพระปกเกล้า: กรุงเทพฯ. น. 36-37.

สนธิ เตชานันท์, (2545). แผนพัฒนาการเมืองไปสู่การปกครองระบอบ
 “ประชาธิปไตย” ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2469-2475). กรุงเทพฯ: สถาบัน
 พระปกเกล้า.

ภาษาอังกฤษ

Ankar, Carsten. (2021). ‘Constitutional Monarchies and Semi-
 Constitutional Monarchies: A Global Historical Study,
 1800–2017’. Contemporary Politics 27(1): 23–40.

Bagehot, Walter. (2009). **The English Constitution**. Reissue edition.
 ed. Miles Taylor. Oxford: Oxford University Press.

Bernecker, Walther L. (1998). ‘Monarchy and Democracy:
 The Political Role of King Juan Carlos in the Spanish
 Transicion’. *Journal of Contemporary History* 33(1): 65–84.

BOGDANOR, VERNON. (1996). ‘The Monarchy and the Constitution’.
Parliamentary Affairs 49(3): 407–22.

Bulmer, Elliot. (2017). Constitutional Monarchs in Parliamentary
 Democracies. Strömsborg: International IDEA.

Nicholas Grossman, editor. (2012). King Bhumibol Adulyadej :
a life’s works : Thailand monarchy in perspective. Bang-
 kok: Sirivanata Interprint Public.

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

หมวดที่ 1 หนังสือทั่วไป

- กัลยาณิวัฒนา. (2550). **เจ้านายเล็กๆ -ยุวกษัตริย์ : พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลและพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เมื่อทรงพระเยาว์ 2468-2489**. กรุงเทพฯ: วงศ์จร.
- ชูศรี มณีพุกษ์. (2550). **นโยบายเศรษฐกิจของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว**. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- ไชยันต์ ไชยพร, บรรณาธิการ. (2561). **พินิจการเมืองไทย : ปัจจุบันและอนาคต**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธงทอง จันทรางศุ, บรรณาธิการ. (2550). **สรรเสริญพระบารมี**. กรุงเทพฯ: กระทรวงยุติธรรม.
- ธงทอง จันทรางศุ, บรรณาธิการ. (2558). **จดหมายเหตุเสด็จพระราชดำเนินเลียบมณฑลฝ่ายเหนือ พระพุทธศักราช 2469**. กรุงเทพฯ: พิพิธภัณฑสถานพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว สถาบันพระปกเกล้า.
- ธงทอง จันทรางศุ, บรรณาธิการ. (2562). **ดวงใจในทรงจำ**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ธงทอง จันทรางศุ. (2560). **ความสุข ความทรงจำ ในรัชกาลที่ 9**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2553). **การปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475**. กรุงเทพฯ: ฟาเดียวกัน.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2551). **ทศพิธราชธรรมกับพระมหากษัตริย์ไทย**. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.

ปรีชา หงส์ไกรเลิศ และคณะ. (2558). **สถาบันพระมหากษัตริย์กับสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

วิษณุ เครืองาม, บรรณาธิการ. (2556). **ปกเกล้าปกกระหม่อม**. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดล.

วิษณุ เครืองาม. (2554). **เล่าเรื่องผู้นำ**. กรุงเทพฯ: มติชน.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2561). **ราชาธิปไตย : ว่าด้วยพระมหากษัตริย์สถาบันพระมหากษัตริย์และสังคม-การเมืองไทย**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันสร้างสรรค์ปัญญาสาธารณะ.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2562). **พระมหากษัตริย์กับความเป็นไทย**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันสร้างสรรค์ปัญญาสาธารณะ.

หมวด 2. สื่อออนไลน์

ธงทอง จันทรางศุ. (2560). The Key ไชการเมือง เรื่องใกล้ตัว EP.12 พระราชดำรัสในหลวงรัชกาลที่ 9 กับการเมืองไทย. สืบค้นจาก https://www.youtube.com/watch?v=ELY_yEg8dhM

ธงทอง จันทรางศุ. (2562). The Key ไชการเมือง เรื่องใกล้ตัว SS3 (EP 10) พระราชพิธีบรมราชาภิเษก รัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลปัจจุบัน. สืบค้นจาก https://www.youtube.com/watch?v=OW45nz_YW4Y

ธงทอง จันทรางศุ. (2562). The Key ไชการเมือง เรื่องใกล้ตัว SS3 (EP 11) พระราชพิธีบรมราชาภิเษก (ตอนที่ 2). สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=tFr6iWEsjN0>

ธงทอง จันทรางศุ. (2562). สัมมนาวิชาการ “ประชาธิปไตยกับบรมราชาภิเษก”.

สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=MgEGSnYX3N8>

ธงทอง จันทรางศุ. (2563). The Key ไชยการเมือง เรื่องใกล้ตัว (EP.39) พระบาท

สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชสมัยนักประชาธิปไตย. สืบค้นจาก

<https://www.youtube.com/watch?v=cQL27vvbPsi>

ธงทอง จันทรางศุ. (2564). 24 มิถุนา 2475” วันเปลี่ยนแปลงการปกครอง

จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ สู่ระบอบประชาธิปไตย อันมี

พระพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข

นรนิตี เศรษฐบุตร. (2558). Think ต่างการเมือง ตอนที่ 8...ถ้าเรารู้อดีต

เราจะเข้าใจปัจจุบันยิ่งขึ้น. สืบค้นจาก [https://www.youtube.com/](https://www.youtube.com/watch?v=5jNAs0AvWs0)

[watch?v=5jNAs0AvWs0](https://www.youtube.com/watch?v=5jNAs0AvWs0)

นรนิตี เศรษฐบุตร. (2561). สัมมนาวิชาการพระปกเกล้าศึกษา” วิถีไทย

วิถีประชาธิปไตยไทย”. สืบค้นจาก [https://www.youtube.com/](https://www.youtube.com/watch?v=vl8K-9UOeDI)

[watch?v=vl8K-9UOeDI](https://www.youtube.com/watch?v=vl8K-9UOeDI)

บรรศักดิ์ อวรรณโณ. (2562). The Key ไชยการเมือง เรื่องใกล้ตัว ปี 3

ตอนที่ 20 : การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์

ทรงเป็นประมุข. สืบค้นจาก [https://www.youtube.com/watch?v=](https://www.youtube.com/watch?v=9CNCL4Zw3RM)

[9CNCL4Zw3RM](https://www.youtube.com/watch?v=9CNCL4Zw3RM)

วิชญ์ เครืองาม. (2557). การแสดงปาฐกถา นำ เรื่อง “ธรรมราชา : คุณธรรม

ผู้ปกครองกับสังคมไทย”. สืบค้นจาก [https://www.youtube.com/](https://www.youtube.com/watch?v=JhzXGtMfCh8)

[watch?v=JhzXGtMfCh8](https://www.youtube.com/watch?v=JhzXGtMfCh8)

วิชญ์ เครืองาม. (2560). The Key ไชยการเมือง เรื่องใกล้ตัว (EP.11)

น้อมรำลึกศาสตร์พระราชา. สืบค้นจาก [https://www.youtube.](https://www.youtube.com/watch?v=rFrcw3pgznl)

[com/watch?v=rFrcw3pgznl](https://www.youtube.com/watch?v=rFrcw3pgznl)

วิชญ์ เครื่องาม. (2560). การปาฐกถาพิเศษ เรื่อง ศาสตร์พระราชา ศาสตร์แห่งแผ่นดิน. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=6LY-vdNKf9Y>

วิชญ์ เครื่องาม. (2561). The Key SS2 EP02 (ถอดบทเรียนการปฏิรูปประเทศ สมัย ร.5 และร.7 สู่ยุค 4.0). สืบค้นจาก https://www.youtube.com/watch?v=_kwlhS1AZCw

วิชญ์ เครื่องาม. (2562). ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “พระราชพิธีบรมราชาภิเษก ความรู้ที่ปวงชนชาวไทยควรทราบ”. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=ya-z0zP3PP4>

สถาบันพระปกเกล้า. (2557). สารคดีเทิดพระเกียรติ รัชกาลที่ 7 “ปกเกล้า ธรรมราชา”. สืบค้นจาก https://www.youtube.com/watch?v=HtuD0VjhDQ0&list=PLz3ADrKTT5i0vjsCnIPraHExclR_Odo

แหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม

ชื่อแหล่งเรียนรู้	1. พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้และจุดเด่น	เนื้อหาจัดแสดงเกี่ยวกับพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ด้วยข้าวของเครื่องใช้ส่วนพระองค์ ตลอดจนเอกสารต่างๆ ในรัชสมัย อาทิเช่น ฉลองพระองค์ชุดต่างๆ ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, กล้องถ่ายภาพยนตร์ ส่วนพระองค์ เป็นต้น
สถานที่ตั้ง/ที่อยู่	พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว 2 ถนนหลานหลวง แขวงวัดโสมนัส เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ 10100
หน่วยงานที่สังกัด	สถาบันพระปกเกล้า
เว็บไซต์	https://www.kingprajadhipokmuseum.com/

ชื่อแหล่งเรียนรู้

2. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร และพระราชวังบวรสถานมงคล

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้ และจุดเด่น

เนื้อหาจัดแสดงนิทรรศการโบราณวัตถุ
ศิลปวัตถุมีเนื้อหา 4 เรื่องของประเทศไทย
คือ ประวัติศาสตร์ศิลปกรรม ศิลปะไทย
ประเพณี ประวัติศาสตร์ โบราณคดีและ
พระราชวังบวรสถานมงคล

สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครและ
พระราชวังบวรสถานมงคล
4 ถนนหน้าพระธาตุ แขวงพระบรมมหาราชวัง
เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

หน่วยงานที่สังกัด

กรมศิลปากร

เว็บไซต์

<https://finearts.go.th/museum/bangkok/>

ชื่อแหล่งเรียนรู้

3. พิพิธภัณฑ์ศิริราชพิมุขสถาน

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้
และจุดเด่น

ห้องศิริราชขัตติยพิมาน น้อมรำลึกถึง
พระมหากษัตริย์และพระเมตตาคุณ
ของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศา-
นวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ที่มีต่อโรงพยาบาล ศิริราช
และการแพทย์ของประเทศไทยมายาวนาน

สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

2 ถนนวังหลัง แขวงศิริราช
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร
10700

หน่วยงานที่สังกัด

โรงพยาบาลศิริราช มหาวิทยาลัยมหิดล

เว็บไซต์

[https://museum.li.mahidol.ac.th/th/
museums/?p=871](https://museum.li.mahidol.ac.th/th/museums/?p=871)

ชื่อแหล่งเรียนรู้	4. พระราชวังพญาไท ในรัชกาลที่ 6
เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้ และจุดเด่น	พระราชวังพญาไท ปัจจุบันเป็นที่ทำการของ ศูนย์อำนวยการแพทย์พระมงกุฎเกล้าเป็น สถานที่สำคัญมีความเปลี่ยนแปลงมาตลอด ระยะเวลา จากเป็นโรงพยาบาลพญาไท ในรัชกาลที่ 5 เป็นพระราชวังในรัชกาลที่ 6 เป็นโรงแรมหรูและสถานีวิทย์กระจายเสียง ในรัชกาลที่ 7 เป็นกองทหารในรัชกาลที่ 8 และเป็นโรงพยาบาลในรัชกาลที่ 9 จวบจน รัชกาลปัจจุบัน
สถานที่ตั้ง/ที่อยู่	พระราชวังพญาไท ภายในโรงพยาบาล พระมงกุฎเกล้า เลขที่ 315 ถนนราชวิถี แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400
หน่วยงานที่สังกัด	ศูนย์ อำนวยการแพทย์โรงพยาบาล พระมงกุฎเกล้า
เว็บไซต์	http://www.phyathaipalace.org/index.php

ชื่อแหล่งเรียนรู้

5. อุทยานพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (อุทยาน ร.2)

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้
และจุดเด่น

จำลองเรือนไทยโบราณจัดแสดงพิพิธภัณฑน์
ชนมไทยจำลอง จัดแสดงโซน ละคร และ
ดนตรีตามบทพระราชนิพนธ์ และเนื่องจาก
เคหสถานเดิมของรัชกาลที่ 2 เคยอยู่ที่เมือง
สมุทรสงคราม และจัดแสดงศิลปวัฒนธรรม
ท้องถิ่นในโอกาสต่างๆ

สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

ถนนอัมพวา ตำบลอัมพวา จังหวัด
สมุทรสงคราม

หน่วยงานที่สังกัด

มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระ
พุทธเลิศหล้านภาลัย

เว็บไซต์

[https://www.facebook.com/king
rama2samutsongkram/](https://www.facebook.com/kingrama2samutsongkram/)

ชื่อแหล่งเรียนรู้

6. ห้องพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า
รำไพพรรณี พระบรมราชินี สำนักรรณ-
สารสนเทศ มสธ.

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้
และจุดเด่น

แหล่งเรียนรู้ รวบรวมเอกสาร จัดทำ
บรรณานุกรมและศึกษาพระราชประวัติ
และพระราชกรณียกิจในรัชกาลที่ 7 และ
สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรม
ราชินี และรัชสมัยเพื่อเฉลิมพระเกียรติ

สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ตำบล
บางพูด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

หน่วยงานที่สังกัด

สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช

เว็บไซต์

<http://library.stou.ac.th>

ชื่อแหล่งเรียนรู้**7. อุทยานราชภักดี หัวหิน****เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้
และจุดเด่น**

อุทยานราชภักดีความยิ่งใหญ่ของพระบรม
ราชานุสาวรีย์วีรกะตริย์ไทย 7 พระองค์
สร้างขึ้นด้วยความจงรักภักดีต่อสถาบัน
พระมหากษัตริย์

สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

8 ถนนเพชรเกษม ตำบลหนองแก อำเภอ
หัวหิน ประจวบคีรีขันธ์

หน่วยงานที่สังกัด

กองทัพบก คณะกรรมการบริหารงาน
อุทยานราชภักดี ศูนย์ทหารราบ ค่าย
ธนะรัชต์ ปราณบุรี ประจวบคีรีขันธ์

เว็บไซต์

<http://www.rajabhaktipark.in.th/>

ชื่อแหล่งเรียนรู้

8. นิทรรศน์รัตนโกสินทร์

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้
และจุดเด่น

แหล่งเรียนรู้ยุครัตนโกสินทร์ด้วยเทคโนโลยี
ทันสมัย ห้องจัดนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติ
พระมหากษัตริย์สมัยรัตนโกสินทร์

สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

100 ถนนราชดำเนินกลาง แขวงวัดบวรนิเวศ
เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

หน่วยงานที่สังกัด

สำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

เว็บไซต์

<http://www.nitasrattanakosin.com>

ชื่อแหล่งเรียนรู้

9. มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้

เพื่อเผยแพร่พระเกียรติคุณของพระบาท

และจุดเด่น

สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

หออัคราฐานสรณ์

81/1 ถนนสามเสน แขวงวชิรพยาบาล

เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

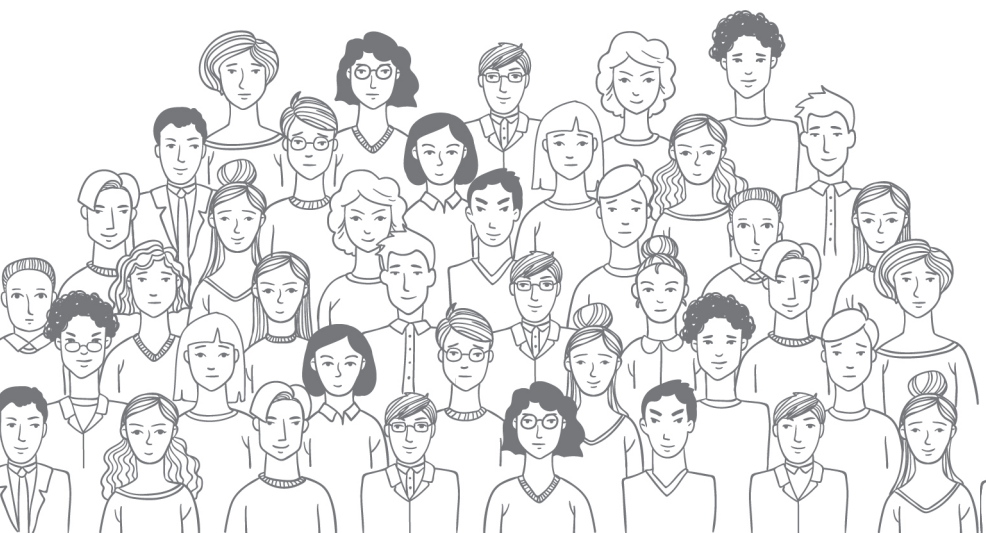
หน่วยงานที่สังกัด

มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระ

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

เว็บไซต์

<http://rama6.or.th/foundation>

ชื่อแหล่งเรียนรู้

10. มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้และจุดเด่น

เพื่อเผยแพร่พระเกียรติคุณของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี และสนับสนุนการศึกษาอบรมและให้ความช่วยเหลือนักศึกษาที่ขาดสน

สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เลขที่ ถนนประดิพัทธ์ แขวงพญาไท เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

หน่วยงานที่สังกัด

มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี

เว็บไซต์

https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/main.php?filename=rampipannee

ชื่อแหล่งเรียนรู้

11. อาคารนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
(ตึกถาวรวัตถุ)

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้
และจุดเด่น

จัดขึ้นเนื่องในโอกาส 100 ปีแห่งการสวรรคต
ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 วันที่ 23 ตุลาคม
2553 เพื่อให้ประชาชนได้น้อมจิตรำลึกถึง
พระมหากรุณาธิคุณที่ทรงบำเพ็ญพระราช
กรณียกิจในการปฏิรูปประเทศและสร้าง
ความเจริญและความทันสมัยแก่สังคมไทย

สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

ตึกถาวรวัตถุ ถนนหน้าพระธาตุ แขวง
พระบรมมหาราชวัง พระนคร กรุงเทพฯ
10200

หน่วยงานที่สังกัด

กรมศิลปากร

เว็บไซต์

-

ชื่อแหล่งเรียนรู้

12. หอเฉลิมพระเกียรติพระราชวงศ์จักรี

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้
และจุดเด่น

จัดแสดงนิทรรศการพระบรมสาทิสลักษณ์
ของพระมหากษัตริย์ 10 รัชกาลพร้อมด้วย
พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ

สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

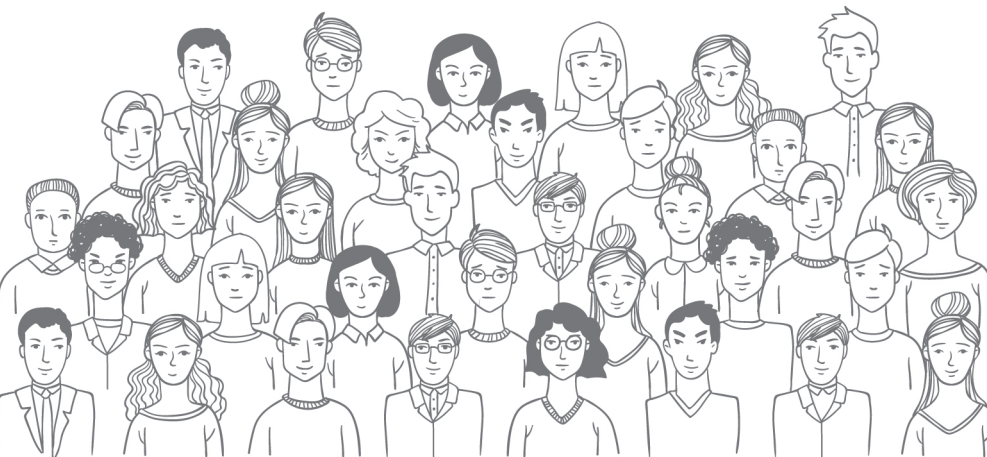
ตำบลหนองญาติ อำเภอเมืองนครพนม
นครพนม 48000

หน่วยงานที่สังกัด

หน่วยงานราชการเทศบาลเมืองนครพนม

เว็บไซต์

-

ชื่อแหล่งเรียนรู้

13. พิพิธภัณฑ์การเกษตรเฉลิมพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้
และจุดเด่น

จัดขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติรัชกาลที่ 9
ภายในจัดแสดงพระราชกรณียกิจที่เกี่ยวข้อง
กับการเกษตร พระราชพิธีในวิถีเกษตรและ
นวัตกรรมของพ่อ เกษตรตามรอยพ่อ

สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

หมู่ที่ 13 ถนนพหลโยธิน หลักกิโลเมตร
ที่ 46-48 ตรงข้ามโรงพยาบาลนวนคร ตำบล
คลองหนึ่ง อำเภอกลองหลวง ปทุมธานี

หน่วยงานที่สังกัด

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เว็บไซต์

<https://www.wisdomking.or.th>

ชื่อแหล่งเรียนรู้

14. หอรัชมงคล สวนหลวง ร.9

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้ และจุดเด่น

อาคารทรง 9 เหลี่ยม จัดแสดงพระราช-
จริยวัตรในด้านต่างๆ และพระราชกรณียกิจ
ในรัชกาลที่ 9 จัดสร้างเพื่อเฉลิมพระเกียรติ
รัชกาลที่ 9 เนื่องในศุภมงคลเจริญ
พระชนมพรรษา 60 พรรษา 5 ธันวาคม
2530

สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

สวนหลวง ร. 9 แขวงหนองบอน เขตประเวศ
กรุงเทพฯ

หน่วยงานที่สังกัด

หม่อมหลวงชนะพันธุ์ กุฎาคาร ประธาน
คณะกรรมการบริหารสวนหลวง ร.9

เว็บไซต์

<http://www.suanluangrama9.or.th/>

ชื่อแหล่งเรียนรู้

15. หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิม
พระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ภูมิพลอดุลยเดช

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้
และจุดเด่น

เก็บรวบรวมเอกสารสำคัญเกี่ยวกับพระราช-
ประวัติและพระราชกรณียกิจในพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลและพระบรม
วงศานุวงศ์ เพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการ
ค้นคว้าวิจัย

สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ
อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี

หน่วยงานที่สังกัด

กรมศิลปากร

เว็บไซต์

[http://www.virtualmuseum.finearts.
go.th/TheNationalArchives/](http://www.virtualmuseum.finearts.go.th/TheNationalArchives/)

ชื่อแหล่งเรียนรู้

16. พิพิธภัณฑ์เฉลิมพระเกียรติเชื่อน
ภูมิพล

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้

จัดแสดงเรื่องราวของรัชกาลที่ 9 กับบทบาท

และจุดเด่น

การพัฒนาแหล่งน้ำ

สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

อาคารเฉลิมพระเกียรติเชื่อนภูมิพล เชื่อน
ภูมิพล หมู่ 6 ตำบลสามเงา อำเภอสางเงา
จังหวัดตาก 63130

หน่วยงานที่สังกัด

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

เว็บไซต์

[https://www.egat.co.th/index.php?
option=com_content&view=article
&id=2549&Itemid=117](https://www.egat.co.th/index.php?option=com_content&view=article&id=2549&Itemid=117)

ชื่อแหล่งเรียนรู้	17. หอเฉลิมพระเกียรติพระบิดาแห่งฝนหลวง
เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้และจุดเด่น	จัดแสดงความเป็นมาของฝนหลวง ขั้นตอนการทำฝนหลวง รวมทั้งห้องทรงงานของรัชกาลที่ 9
สถานที่ตั้ง/ที่อยู่	ศูนย์ฝนหลวงห้วยหิน ภายในท่าอากาศยานห้วยหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
หน่วยงานที่สังกัด	กรมฝนหลวงและการบินเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เว็บไซต์	http://huahin.royalrain.go.th/

ชื่อแหล่งเรียนรู้

18. พิพิธภัณฑ์มหาราชานุสรณ์ ร.4

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้
และจุดเด่น

จัดสร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์วาระกาลที่ 4
เคยเสด็จมาประทับที่วัดนี้เมื่อครั้งทรงผนวช
ถึง 10 ปี จัดแสดงเครื่องใช้พระสงฆ์

สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

วัดราชาธิวาสวิหาร
เลขที่ 3 ถนนสามเสน 9 แขวงวรวิหาร
เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

หน่วยงานที่สังกัด

วัดราชาธิวาสวิหาร

ชื่อแหล่งเรียนรู้

19. พิพิธภัณฑ์รัชกาลที่ 6

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้
และจุดเด่น

แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับพระราชประวัติและ
พระราชกรณียกิจในรัชกาลที่ 6 จัดแสดง
เครื่องใช้ส่วนพระองค์

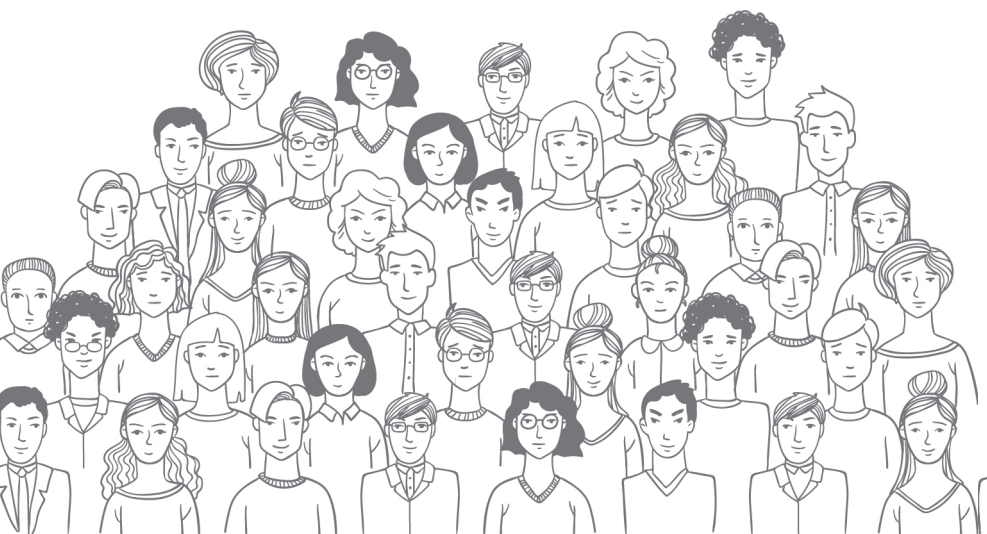
สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

กองยุทธการและการข่าว หน่วยบัญชาการ
กำลังสำรอง

เลขที่ 2 ถนนสนามไชย แขวงพระบรม
มหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

หน่วยงานที่สังกัด

หน่วยงานราชการทหาร

ชื่อแหล่งเรียนรู้

20. พิพิธภัณฑ์เครื่องราชศรัทธาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้
และจุดเด่น

พิพิธภัณฑ์เครื่องราชศรัทธามีที่มาจากสมัยแผ่นดินพระพุทธเจ้าหลวงเสด็จประพาสหัวเมืองต่างๆ ในช่วงปี พ.ศ. 2447 โดยทางเรือมายังมณฑลราชบุรีและในวันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2447 ได้เสด็จมาแวะพักเสวยพระกระยาหารเช้าที่หน้าวัดประดู่ จัดแสดงตาลปัตร บาตรและข้าวของเครื่องใช้ที่รัชกาลที่ 5 พระราชทาน

สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

พิพิธภัณฑ์วัดประดู่ ตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม 75110

หน่วยงานที่สังกัด

วัดประดู่

เว็บไซต์

<http://www.prakeji.com/watpradoo/rachasatra.htm>

ชื่อแหล่งเรียนรู้**21. อุทยานหลวงราชพฤกษ์**

**เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้
และจุดเด่น**

จัดแสดงด้วยแนวคิดเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 กษัตริย์ผู้ทรงมีอัจฉริยภาพและครองสิริราชสมบัติยาวนานที่สุดในโลก และจัดแสดงโครงการพระราชดำริเต็มรูปแบบ 3 มิติ ทั้งแสง สี เสียง อาทิ “จากจิตรลดาสู่พสกนิกร”

สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

อุทยานหลวงราชพฤกษ์ เชียงใหม่
334 ต.แม่เหียะ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50100

หน่วยงานที่สังกัด

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง

เว็บไซต์

<https://www.royalparkrajapruek.org/>

ชื่อแหล่งเรียนรู้	22. พิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศและการบินแห่งชาติ
เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้และจุดเด่น	รวบรวมและจัดแสดงอากาศยาน อาวุธยุทโธปกรณ์ เครื่องมือสื่อสารที่เคยใช้ในกองทัพอากาศ มีห้องสมุดที่มีจดหมายเหตุและเอกสารทางประวัติศาสตร์ และในปี 2503 รัชกาลที่ 10 เมื่อครั้งทรงพระเยาว์ทรงมีความสนพระราชหฤทัยในกิจการเกี่ยวกับการบิน ได้พระราชทานเครื่องบินแบบ “สปิตไฟร์” ของกองทัพอากาศซึ่งปลดประจำการแล้วมาจัดแสดง
สถานที่ตั้ง/ที่อยู่	พิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศและการบินแห่งชาติ เลขที่ 171 ถ.พหลโยธิน แขวงสนามบินเขตดอนเมือง กรุงเทพฯ 10210
หน่วยงานที่สังกัด	กองทัพอากาศ
เว็บไซต์	https://www.rtaf-museum.com

ชื่อแหล่งเรียนรู้

23. อนุสรณ์สถานแห่งชาติ

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้
และจุดเด่น

สร้างขึ้นในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ครบ 200 ปี เพื่อเป็นอนุสรณ์แด่ บุรพมหากษัตริย์และวีรชนไทยผู้เสียสละ ชีวิตเพื่อประเทศชาติ

สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

อนุสรณ์สถานแห่งชาติตั้งอยู่บริเวณทาง แยกต่างระดับอนุสรณ์สถานแห่งชาติ ช่วง ถนนวิภาวดีรังสิตบรรจบกับถนนพหลโยธิน ตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี 12150

หน่วยงานที่สังกัด

กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร
กองบัญชาการ

เว็บไซต์

<http://www.Thainationalmemorial.org/>

ชื่อแหล่งเรียนรู้

24. พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้
และจุดเด่น

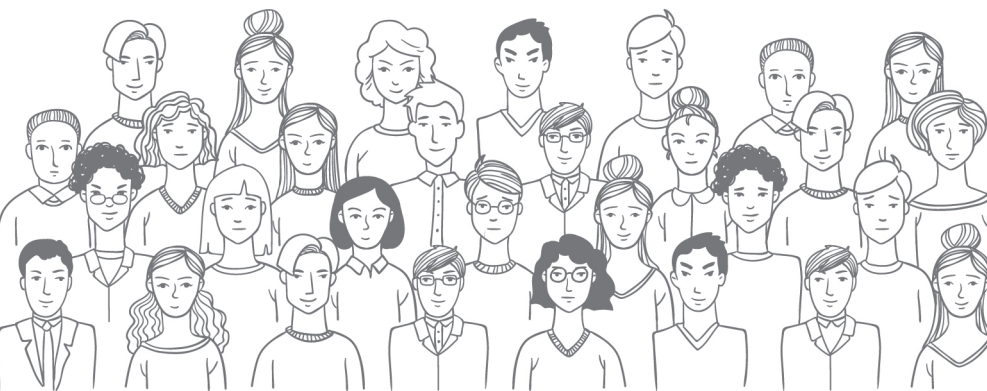
ก่อตั้งขึ้นเพื่อการอนุรักษ์และจัดแสดง
สรรพศาสตราวุธ และวัตถุพิพิธภัณฑ์จัด
แสดงเหตุการณ์จำลองในประวัติศาสตร์
และยังมีห้องبارมีพระปกเกล้า

สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ
เลขที่ 113 กองบัญชาการกองทัพบก
ถ.ราชดำเนินนอก แขวงบ้านพานถม
เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

หน่วยงานที่สังกัด

พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ
กองประวัติศาสตร์ทหาร กรมยุทธการ
ทหารบก

ชื่อแหล่งเรียนรู้	25. หอไทยนิทัศน์
เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้ และจุดเด่น	สถานที่นี้เปิดให้บริการตั้งแต่ พ.ศ. 2536 เป็นแหล่งเรียนรู้แห่งแรกๆ ของประเทศไทย ที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ จัดแสดงนิทรรศการ 5 เรื่อง ได้แก่ ความเป็นมาของชนชาติไทย ขว้างกับวิถีชีวิต ภาษาและวรรณคดีไทย ประเทศไทยกับโลก และวีรกรรมชนชาติไทย และเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย
สถานที่ตั้ง/ที่อยู่	หอไทยนิทัศน์ ตั้งอยู่บนชั้น 2 ของอาคาร นิทรรศการและการศึกษา ศูนย์วัฒนธรรม แห่งประเทศไทย 14 ถนนเทียมร่วมมิตร แขวงห้วยขวาง เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ 10310
หน่วยงานที่สังกัด	กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
เว็บไซต์	http://www.nectec.or.th/oncc/html/dep_thai.html

ชื่อแหล่งเรียนรู้

26. ศูนย์ศึกษาโครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากโครงการพระราชดำริ

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้ และจุดเด่น

โครงการ แผนงาน หรือกิจกรรมใดๆ ที่ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจเป็นผู้ดำเนินงานเพื่อสนองพระราชดำริ

สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

สนง. กปร.
เลขที่ 2012 ซอยอรุณอมรินทร์ 36 ถนน
อรุณอมรินทร์ แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด
กรุงเทพฯ 10700

หน่วยงานที่สังกัด

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)

เว็บไซต์

<http://www.rdpb.go.th/th/Studycenter>

ชื่อแหล่งเรียนรู้

27. พิพิธภัณฑ์อาคารสาขาสุทธธานภดล และ
แหล่งเรียนรู้สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้
และจุดเด่น

นำเสนอมรดกทางวัฒนธรรม เช่น พัด
รัตนกรัณท์ ฝีมือการออกแบบของ
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรม-
พระยานริศรานุวัดติวงศ์ ส่วนการปักเป็น

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้
และจุดเด่น

ฝีมือของคุณข้าหลวงในพระวิมาดาเธอฯ
ภาพเขียนสีน้ำคุณข้าหลวงในพระวิมาดา-
เธอฯ เป็นการแต่งกายโขนละครการแต่งกาย
ยืนเครื่อง เครื่องแสดงฐานะ ลักษณะและ
ชาติกำเนิดของตัวละคร โดยเลียนแบบ
มาจากเครื่องต้นของพระมหากษัตริย์
งานสร้างสรรค์ประเภทหนึ่งที่แสดงให้เห็น
ถึงความประณีตวิจิตรและความงดงามของ

งานศิลป์ไทย และการแต่งกายเจ้านาย
ฝ่ายใน การจัดแสดงที่สะท้อนถึงค่านิยม
และความเชื่อของการแต่งกายของเจ้านาย
ฝ่ายในซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นต้นแบบของ
การแต่งกายของสตรีในระยะเวลาหนึ่ง

สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

สำนักสำนักศิลปะ และ วัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
เลขที่ 1 ถนนอุทองนอก แขวงวชิรพยาบาล
เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

หน่วยงานที่สังกัด

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

เว็บไซต์

[https://artsandculture.google.com/
partner/suan-sunandha-rajabhat-
university](https://artsandculture.google.com/partner/suan-sunandha-rajabhat-university)

ชื่อแหล่งเรียนรู้

28. พิพิธภัณฑ์วังสวนบ้านแก้ว

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้
และจุดเด่น

วังสวนบ้านแก้วเคยเป็นที่ประทับของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7 เป็นเวลายาวนานถึง 18 ปี จัดแสดงสิ่งของส่วนพระองค์ ณ พระตำหนักเทา และจัดแสดงรถยนต์ส่วนพระองค์ ณ อาคารที่ประทับ

สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

สำนักศิลปวัฒนธรรมและพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เลขที่ 41 หมู่ 5 ถนนรักศักดิ์ชุมล ตำบลท่าช้าง อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี 22000

หน่วยงานที่สังกัด

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

เว็บไซต์

<http://www.wangsuanbankaew.rbru.ac.th/>

ชื่อแหล่งเรียนรู้	29. พิพิธภัณฑ์ธงชาติไทย
เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้ และจุดเด่น	จัดแสดงประวัติธงชาติไทยในรูปแบบต่างๆ พระบรมฉายาลักษณ์รัชกาลที่ 5 ก่อนการเสด็จประพาสยุโรปครั้งแรกที่ประดับประดาพิธีตกแต่งด้วยธงช้างจำนวนมาก ภาพพิธีการเปิดตราราชในสมัยรัชกาลที่ 5 และพระราชบัญญัติว่าด้วยแบบธงสยามลายเส้นฝัพระหัตถ์รัชกาลที่ 6 เนื่องในวันพระราชทานธงชาติไทย จัดเป็นพิพิธภัณฑ์เอกชนที่มีความโดดเด่นและภายในบริเวณเดียวกับพื้นที่จัดแสดงพิพิธภัณฑ์เครื่องเล่นกระบอกเสียงและหีบเสียงไทย และพิพิธภัณฑ์เฉลิมพระนคร
สถานที่ตั้ง/ที่อยู่	พิพิธภัณฑ์ธงชาติไทย เลขที่ 15 ซอยลาดพร้าว 43 เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร 10310
หน่วยงานที่สังกัด	คุณพฤษภูมิพล ประชุมผล
เว็บไซต์	https://th-th.facebook.com/thai-national.flag.museum/

ชื่อแหล่งเรียนรู้

30. พิพิธภัณฑ์กรมที่ดิน

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้
และจุดเด่น

จัดแสดงและรวบรวมเอกสารหลักฐานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของกรมที่ดิน นับตั้งแต่ปีที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระบรมราชโองการประกาศตั้งกรมที่ดินเมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2444 วัตถุชิ้นสำคัญคือ โฉนดที่ดินฉบับแรกในประเทศไทย

สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

สำนักงานที่ดินกรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานคร ถนนพระพิพิธ แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

หน่วยงานที่สังกัด

กรมที่ดิน

เว็บไซต์

<http://www.dol.go.th/museum>

ชื่อแหล่งเรียนรู้

31. พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้
และจุดเด่น

พระราชวังฤดูร้อนในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ความงามแห่งสถาปัตยกรรมแบบไทย

สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน
1281 ถ.เพชรเกษม ต.ชะอำ อ.ชะอำ
จ.เพชรบุรี 76120

หน่วยงานที่สังกัด

มูลนิธิพระราชนิเวศน์มฤคทายวันใน
พระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ
เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี

เว็บไซต์

<http://www.mrigadayavan.or.th/>

ชื่อแหล่งเรียนรู้

32. พิพิธภัณฑ์วังเทวะเวสม์

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้
และจุดเด่น

เดิมเป็นวังที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ อดีตเสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศยาวนานถึง 38 ปี ทรงมีบทบาทในการรักษาอธิปไตยของไทยทรงจัดทำสัญญากับอังกฤษ ฝรั่งเศส และเจริญสัมพันธไมตรีกับมหาอำนาจอื่นๆ เช่น รัสเซีย เยอรมนี จัดแสดงอาคาร 4 หลัง คือ ตำหนักใหญ่ เรือนแพริมน้ำ เรือนหม่อมล้ายและเรือนหม่อมจันทร์

สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

พิพิธภัณฑ์วังเทวะเวสม์
เลขที่ 273 ถนนสามเสน แขวงวัดสามพระยา
เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

หน่วยงานที่สังกัด

ธนาคารแห่งประเทศไทย

เว็บไซต์

[http://www.bot.or.th/Thai/museum
AndLearningCenter](http://www.bot.or.th/Thai/museumAndLearningCenter)

ชื่อแหล่งเรียนรู้

33. พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ธนาคารแห่งประเทศไทย

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้
และจุดเด่น

ประวัติวังบางขุนพรหมซึ่งเดิมเป็นวังที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและจัดแสดงประวัติเงินตราของไทย

สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

พิพิธภัณฑ์ธนาคารแห่งประเทศไทย
เลขที่ 273 ธนาคารแห่งประเทศไทย ถนนสามเสน แขวงวัดสามพระยา เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

หน่วยงานที่สังกัด

ธนาคารแห่งประเทศไทย

เว็บไซต์

<https://www.bot.or.th/Thai/museumAndLearningCenter/Pages/default.aspx>

ชื่อแหล่งเรียนรู้	34. มิวเซียมสยามหรือพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้
เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้และจุดเด่น	เปิดให้บริการครั้งแรกเมื่อ 2 เมษายน 2551 เป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ชนชาติไทยวิถีชีวิตคนไทยวัฒนธรรมไทยด้านต่างๆ จากอดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น นิทรรศการ ถอดรหัสไทย มีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย โบราณราชประเพณี รวมถึงการสร้างแนวคิดใหม่ของพิพิธภัณฑ์ผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่และมีกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ภายใต้แนวคิด “Play+Learn = เพลิน” ที่จะทำให้ทุกการเรียนรู้สนุกกว่าที่คิด
สถานที่ตั้ง/ที่อยู่	มิวเซียมสยามบริเวณท่าเตียน เลขที่ 4 ถนนสนามไชย แขวงพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพฯ 10200
หน่วยงานที่สังกัด	สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ
เว็บไซต์	https://m.museumsiam.org/index.php

ชื่อแหล่งเรียนรู้

35. พิพิธภัณฑ์และจดหมายเหตุรัฐสภา

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้ และจุดเด่น

จัดแสดงเอกสารจดหมายเหตุรัฐสภา ว่าด้วยร่างพระราชบัญญัติต่างๆ อาทิ ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถาน ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุและการพิพิธภัณฑ์ แห่งชาติ พ.ศ. 2477 จดหมายเหตุการเมือง ไทย รัฐธรรมนูญและการเลือกตั้งในระบอบ ประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข

สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

รัฐสภาใหม่ สัปปายะสภาสถาน
1156/91 ถนนสามเสน แขวงถนน
นครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

หน่วยงานที่สังกัด

รัฐสภาไทย

เว็บไซต์

<https://parliamentmuseum.go.th/>

ชื่อแหล่งเรียนรู้

36. พิพิธภัณฑ์พระรามเก้า

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้
และจุดเด่น

ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจและความตระหนักในบทบาทความสัมพันธ์ของระบบนิเวศที่สำคัญของโลกและประเทศไทยตามแนวคิดและวิธีการทรงงานต้นแบบจากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร

สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

พิพิธภัณฑ์พระราม

9 ตำบลคลองห้า อำเภอลองหลวง
จังหวัดปทุมธานี

หน่วยงานที่สังกัด

อพวช.

เว็บไซต์

<https://www.nsm.or.th/rama9-home-page.html>

ชื่อแหล่งเรียนรู้	37. อุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบรมาชนนี
เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้และจุดเด่น	จัดสร้างเพื่อเป็นอนุสรณ์รำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณในสมเด็จพระเจ้าติตริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งธนบุรี บอกเล่าเรื่องราวประวัติสมเด็จพระเจ้าในชุมชนวัดอนงคาราม มีพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนางดาพระองค์จริงภายในส่วนหน้าของอุทยาน ดำเนินการเป็นสวนสาธารณะชุมชนและพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้และเฉลิมพระเกียรติ
สถานที่ตั้ง/ที่อยู่	อุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบรมาชนนี ซอยสมเด็จพระเจ้าพระยา 3 เขตคลองสาน กรุงเทพฯ 10600
หน่วยงานที่สังกัด	อุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบรมาชนนีดำเนินการโดยกรุงเทพมหานคร
เว็บไซต์	http://www.theprincessmotheremorialpark.org/page.php?id=2

ชื่อแหล่งเรียนรู้

38. พิพิธภัณฑ์ตำรวจวังปารุสกวัน

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้
และจุดเด่น

จัดแสดงประวัติศาสตร์เรื่องราวเกี่ยวกับ
ตำหนักจิตรลดารัตนบุรีตั้งแต่เป็นที่ประทับของ
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ซึ่งดัดแปลงเป็นห้องประชุมขนาดใหญ่
จำลองเหตุการณ์ที่คณะราษฎรใช้เป็น
ที่ทำการและมีห้องจดหมายเหตุตำรวจ
อยู่ด้านหลัง

สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

พิพิธภัณฑ์ตำรวจวังปารุสกวัน
เลขที่ 323 ถนนศรีอยุธยา แขวงดุสิต
เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

หน่วยงานที่สังกัด

กระทรวงมหาดไทย พิพิธภัณฑ์ตำรวจ
วังปารุสกวัน

เว็บไซต์

[https://saranitet.police.go.th/
museum/](https://saranitet.police.go.th/museum/)

ชื่อแหล่งเรียนรู้

39. พิพิธภัณฑ์การศึกษาไทย

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้
และจุดเด่น

จัดแสดงห้องเรียนสมัยรัตนโกสินทร์
แบบเรียนตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนถึง
รัชกาลที่ 9

สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

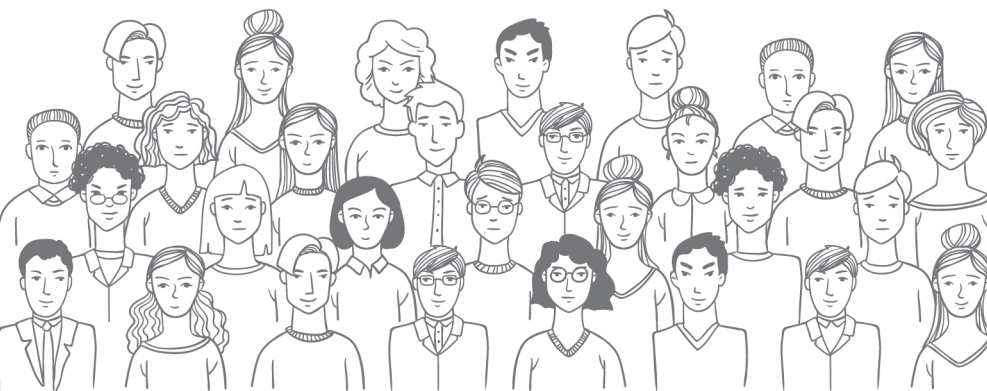
พิพิธภัณฑ์การศึกษาไทย
319 อาคารราชวัลลภ วังจันทร์เกษม
ถนนราชดำเนินนอก แขวงดุสิต เขตดุสิต
กรุงเทพฯ 10300

หน่วยงานที่สังกัด

กระทรวงศึกษาธิการ

เว็บไซต์

<https://www.facebook.com/MuseumOfThaiEducation/>

ชื่อแหล่งเรียนรู้**40. พิพิธภัณฑ์วังวรดิศและหอสมุด
ดำรงราชานุภาพ**

**เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้
และจุดเด่น**

วังวรดิศอายุเกือบร้อยปีเป็นวังที่ประทับ
ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา
ดำรงราชานุภาพ ตั้งอยู่บนถนนหลานหลวง
ใกล้ตลาดสะพานขาว ปัจจุบันใช้จัดแสดง
เป็นพิพิธภัณฑ์และหอสมุด รวบรวมหนังสือ
เอกสารและจัดแสดงประวัติศาสตร์การเมือง
การปกครองของชาติไทย

สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

พิพิธภัณฑ์วังวรดิศ
เลขที่ 204 ถนนหลานหลวง แขวงคลอง
มหานาค เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ
10100

หน่วยงานที่สังกัด

หม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล

เว็บไซต์

<http://prince-damrong.moi.go.th/>

ชื่อแหล่งเรียนรู้	41. พิพิธภัณฑ์ศูนย์ถ่านหินลิกไนต์ศึกษา (เหมืองแม่เมาะ)
เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้ และจุดเด่น	จัดแสดงนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติ พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจสำคัญ ในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้านพลังงานของไทย ซึ่งมีความสำคัญ ต่อการพัฒนาประเทศและส่งผลต่อความ- มั่นคงของไทย การสงวนถ่านหินไว้สำหรับใช้ ในราชการไทยเป็นการวางรากฐานพลังงาน ไทย ตลอดจนทรัพยากรถ่านหินในท้องถิ่น ที่นำมาใช้สร้างพลังงานอันเป็นประโยชน์ ต่อประเทศชาติและชุมชนต่อไป
สถานที่ตั้ง/ที่อยู่	พิพิธภัณฑ์ศูนย์ถ่านหินลิกไนต์ศึกษา 801 หมู่ 6 ตำบลแม่เมาะ จังหวัดลำปาง 52220
หน่วยงานที่สังกัด	การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
เว็บไซต์	http://maemohmine.egat.co.th/ museum

ชื่อแหล่งเรียนรู้**42. พิพิธภัณฑ์โรงงานหลวงที่ ๑ (ฝาง)**

**เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้
และจุดเด่น**

การจัดสร้างโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปที่ 1 (ฝาง) จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเกิดจากแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนและทุกข์ยากของราษฎรจากการถูกพ่อค้าคนกลางกดราคา ในส่วนของพิพิธภัณฑ์มีการจัดแสดงนิทรรศการที่น่าสนใจมากมาย เช่น นิทรรศการจัดแสดงวัตถุสะสม อันเป็นสิ่งของจากชาวบ้าน ชุมชนบ้านยางบริจาครให้พิพิธภัณฑ์โรงงานหลวงที่ 1 (ฝาง), นิทรรศการจัดแสดงภาพถ่ายขั้นตอนกระบวนการผลิตของโรงงานหลวง, ภาพถ่ายสมัยที่พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรเสด็จฯ เยี่ยมราษฎรในพื้นที่ภาคเหนือ เป็นต้น

สถานที่ตั้ง/ที่อยู่

พิพิธภัณฑ์โรงงานหลวงที่ 1 (ฝาง)
เลขที่ 72 หมู่ 12 ตำบลแม่งอน อำเภอฝาง
จังหวัดเชียงใหม่ 50320

หน่วยงานที่สังกัด

บริษัท ดอยคำผลิตภัณฑ์อาหาร จำกัด

เว็บไซต์

<https://www.doikham.co.th>

หมวดที่ 4 แหล่งเรียนรู้ออนไลน์

ชื่อแหล่งเรียนรู้
(สื่อออนไลน์)

1. พระลาน | Phralan

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้
และจุดเด่น

เนื้อหาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. ข่าวดังพระราชนิพนธ์ พระราชกรณียกิจ และกิจกรรมต่างๆ ในรัชกาลปัจจุบัน
2. รายละเอียดพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พุทธศักราช 2562

หน่วยงานที่สังกัด

กรมประชาสัมพันธ์

เว็บไซต์

<http://phralan.in.th/index.php>

ชื่อแหล่งเรียนรู้
(สื่อออนไลน์)

2. ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ / E-Library
กระทรวงวัฒนธรรม

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้
และจุดเด่น

รายชื่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับ
สถาบันพระมหากษัตริย์ในคลังของ
กระทรวงวัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 5 หัวข้อ
ได้แก่

1. พระราชพิธีบรมราชาภิเษก
2. พระราชประวัติพระมหากษัตริย์ และ
พระบรมวงศานุวงศ์
3. พระราชกรณียกิจ
4. พระบรมราโชวาท / พระราชดำรัส
5. ใต้ร่มพระบารมี

หน่วยงานที่สังกัด

กระทรวงวัฒนธรรม

เว็บไซต์

[https://www.m-culture.go.th/admin
li/more_news.php?cid=56&filename
=index](https://www.m-culture.go.th/admin/li/more_news.php?cid=56&filename=index)

ชื่อแหล่งเรียนรู้
(สื่อออนไลน์)

3. บทเรียนออนไลน์ กระทรวงศึกษาธิการ

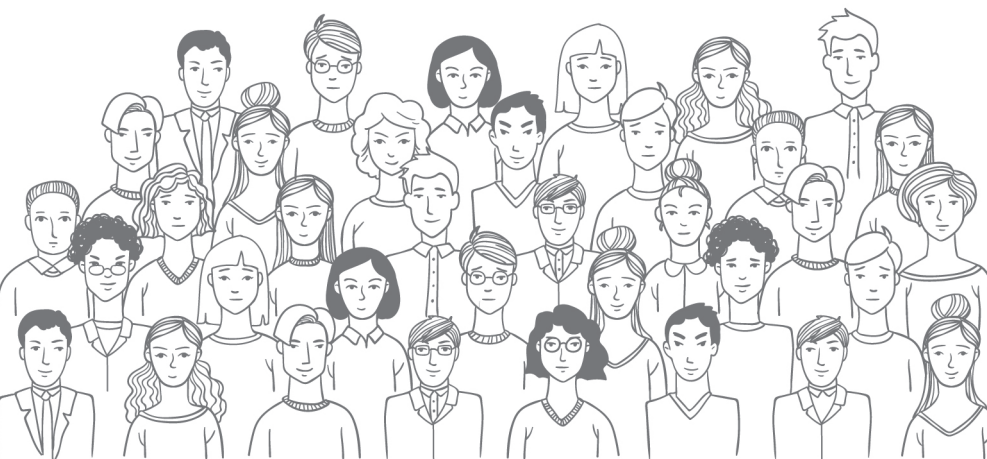
เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้ บทเรียนออนไลน์ ที่เกี่ยวข้อง กับ
และจุดเด่น พระมหากษัตริย์ไทย ของกระทรวง
ศึกษาธิการ ระดับชั้นประถมศึกษา
และระดับชั้นมัธยมศึกษา

หน่วยงานที่สังกัด

กระทรวงศึกษาธิการ

เว็บไซต์

[https://www.youtube.com/channel/
UCmycWNwX7lwSaYcKZVJwp0Q/
join](https://www.youtube.com/channel/UCmycWNwX7lwSaYcKZVJwp0Q/join)

ชื่อแหล่งเรียนรู้
(สื่อออนไลน์)

4. กองบัญชาการกองทัพไทย

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้
และจุดเด่น

วิดิทัศน์ สารคดี ตลอดจนข่าวสารต่างๆ
ที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็น
ผลงานกองบัญชาการกองทัพไทย

หน่วยงานที่สังกัด

กระทรวงกลาโหม

เว็บไซต์

[https://www.youtube.com/channel/
UCAJrrfYPLEWYv8uJBK6vX8g](https://www.youtube.com/channel/UCAJrrfYPLEWYv8uJBK6vX8g)

ชื่อแหล่งเรียนรู้
(สื่อออนไลน์)

5. โครงการสารานุกรมไทยสำหรับ
เยาวชน.

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้
และจุดเด่น

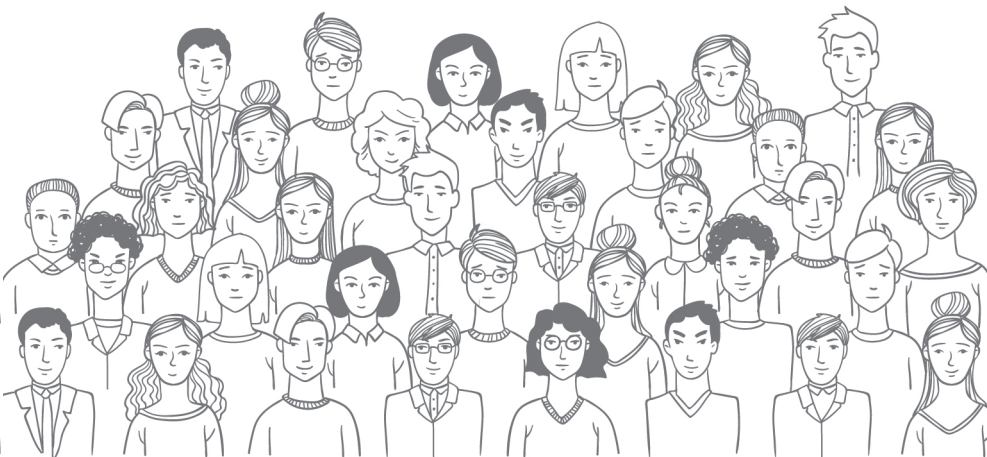
สารคดีที่เกี่ยวพระมหากษัตริย์เรื่องต่างๆ
ผลิตจากเนื้อหาในสารานุกรมไทยสำหรับ
เยาวชน ซึ่งเป็นหนังสือในพระราชประสงค์
ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถ
บพิตร

หน่วยงานที่สังกัด

มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับ
เยาวชน

เว็บไซต์

[https://www.youtube.com/user/
oraphana/featured](https://www.youtube.com/user/oraphana/featured)

ชื่อแหล่งเรียนรู้
(สื่อออนไลน์)

6. กระจกหกด้าน

เนื้อหาของแหล่งเรียนรู้
และจุดเด่น

สารคดีสั้นเกี่ยวกับเรื่องพระมหากษัตริย์ไทย
ที่รวบรวมจากการออกอากาศทางสถานี
โทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 และ ช่อง 7HD
ในปัจจุบัน

หน่วยงานที่สังกัด

บริษัท ทริลเลียนส์ แอนด์ ทรีไลออนส์
จำกัด

เว็บไซต์

[https://www.youtube.com/user/
krajokhokdan](https://www.youtube.com/user/krajokhokdan)

สถาบันพระปกเกล้า

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา

อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น 5 (โซนทิศใต้)

เลขที่ 120 หมู่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง

เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210 www.kpi.ac.th

โทรศัพท์ 02-141-9754 โทรสาร 02-143-8186

ISBN 978-616-476-234-3

9 786164 762343

95 บาท

